

บทที่ 4

การศึกษาเกี่ยวกับการอบรมให้รู้ระเบียบของสังคม

ความหมายและสาระสำคัญ

กระบวนการอบรมให้รู้ระเบียบของสังคม (Socialization) ตามศัพท์เรียกกันว่า “สังคมกรรม” ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้คนเรียนรู้ และเข้าใจถึงบทบาทของแต่ละสถานภาพที่เป็นอยู่ในสังคม จัดเป็นการศึกษาอย่างหนึ่ง กระบวนการนี้ไม่ได้มีติดตัวมาตั้งแต่เกิด ทารกเกิดมาโดยไม่รู้อะไรเลย มีแต่ความสามารถตามธรรมชาติที่จะเรียนรู้ได้ กระบวนการที่แต่ละคนเรียนรู้จากสังคมหรือกลุ่มสังคม ตั้งแต่เกิดจนตาย เพื่อว่าเขาสามารถจะกระทำหน้าที่และดำรงชีวิตในสังคมได้ เรียกว่า “การอบรมให้รู้ระเบียบของสังคม”

พิจารณาทางด้านตัวบุคคล กระบวนการอบรมให้รู้ระเบียบของสังคม เป็นการอบรมขัดเกลาสภาพทางชีววิทยาของคนให้เปลี่ยนมาเป็นในรูปของการมีลักษณะเป็นของตนเอง (Self Identification) อีกทั้งเป็นการเพิ่มพูนศักยภาพ เพื่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาการส่วนตัว กระบวนการนี้ช่วยให้บุคคลสามารถจัดระเบียบแบบแผนและวางแผนแนวทางแห่งพฤติกรรม เสริมสร้างทัศนคติ ค่านิยม และอุดมคติ ให้เป็นไปตามแนวทางที่เป็นอยู่ในสังคม ซึ่งเป็นสภาพที่จะขาดไม่ได้สำหรับความเป็นปัจเจกบุคคล (Individuality)

พิจารณาทางด้านสังคม หรือพิจารณาอย่างกว้าง ๆ การอบรมให้รู้ระเบียบของสังคม คือ วิถีทางที่เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้คนในสังคมได้เรียนรู้ เพื่อจัดบุคคลให้เข้าได้หรือให้เหมาะสมกับวิถีทางของชีวิต ของชุมชน และของสังคม

ตามแนวความคิดทางสังคมวิทยา การอบรมให้รู้ระเบียบทางสังคม หมายถึงการฝึกหัดอบรมบุคคลให้รู้จักการใช้บทบาทให้เหมาะสม โดยเน้นว่ากระบวนการอบรมนี้เป็นผลมาจากอิทธิพลของ 2 องค์ประกอบ คือ พันธุกรรม และสภาพแวดล้อมทางสังคม ทั้งสององค์ประกอบนี้จะให้กำเนิดและปรับปรุงชีวิตของบุคคลให้ดีขึ้น ได้รับการพัฒนาให้มีความเป็นคนโดยสมบูรณ์ขึ้น

นักสังคมวิทยาอธิบายต่อไปว่า สถาบันต่าง ๆ ในสังคม จะทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการให้การฝึกฝนอบรมสมาชิกในสังคม

ตามแนวความคิดทางมานุษยวิทยาทางวัฒนธรรม กระบวนการอบรมนี้ หมายถึงการปลูกฝัง วัฒนธรรม แล้วถ่ายทอดนี้จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง เสมือนกับว่า กระบวนการนี้เป็น การรักษาจรรโลงวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ต่อไปได้

ตามแนวความคิดทางด้านจิตวิทยา กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม เป็นการควบคุมแรงขับ หรือแรงกระตุ้น (Drives, Impulse) ภายในของคน เพื่อให้อยู่ในสภาพที่ยอมรับกันในสังคม

การอบรมให้รู้ระเบียบของสังคมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการศึกษา หรืออาจ กล่าวได้ว่า การอบรมให้รู้ระเบียบของสังคมเป็นการศึกษาอย่างหนึ่ง หมายความว่า การศึกษา ประกอบด้วยหลายส่วน เช่น ส่วนที่เป็นวิชาการ ประสบการณ์ การอบรมสั่งสอน การฝึกความสามารถ และการเสริมสร้างความชำนาญ เป็นต้น ซึ่งการศึกษาในระดับต่าง ๆ จะมีกระบวนการ อบรมให้รู้ระเบียบของสังคมแทรกอยู่ด้วยเสมอ

ลักษณะสำคัญของกระบวนการอบรมให้รู้ระเบียบของสังคม

1. กระบวนการนี้มีได้หมายถึงเฉพาะการอบรมบ่มนิสัย หรือการอบรมสั่งสอนกริยามารยาท หรือการสอนให้รู้จักขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมที่เราสังกัดอยู่เท่านั้น แต่มีความหมายกว้าง กว่านี้

2. กระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่เริ่มตั้งแต่เยาว์วัย และต่อเนื่องยาวนานไปจนตลอดชีวิต เรียกได้ว่าเป็นกระบวนการต่อเนื่อง

3. เป็นกระบวนการที่สอนให้คนได้มีการเรียนรู้ เพื่อการเข้ามีส่วนร่วมด้วยชีวิตกลุ่มในสังคม อีกทั้งเพื่อเสริมสร้างความเป็นบุคคล (A Person) ให้สมบูรณ์ขึ้น

4. ครอบครัวเป็นหน่วยงานแรกที่ทำหน้าที่ในกระบวนการนี้ สถาบันที่ทำหน้าที่นี้เพื่อช่วย แบ่งเบาภาระ และช่วยเสริมสร้างต่อจากครอบครัว คือสถาบันการศึกษา นอกจากนี้สถาบันศาสนา เศรษฐกิจ การเมือง กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชนก็จัดเป็นหน่วยงานสำคัญที่มีส่วนในการให้การ ศึกษาอบรมแก่คน

5. กระบวนการให้รู้ระเบียบของสังคม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง เป็นกระบวนการที่จำเป็น สำหรับความเป็นมนุษย์ เป็นกระบวนการที่ทำให้คนมีสภาพแตกต่างจากสัตว์ในลักษณะที่เหนือ และเจริญกว่า

6. กระบวนการนี้เกิดขึ้นในทุกวัฒนธรรมและทุกสังคมมนุษย์ ซึ่งในแต่ละสังคมมักจะมี วัตถุประสงค์ในการอบรมคล้ายคลึงกัน แต่อาจจะแตกต่างกันที่วิธีการ

Elkins และคณะ ได้เสนอแนะ 3 ประการ สำหรับกระบวนการนี้ว่า

1. ต้องมีสังคมที่คนจะถูกอบรมขัดเกลาได้ หรือต้องมีหน่วยงานที่จะทำหน้าที่เป็นตัวการอบรม (Socializing Agents)
2. ผู้รับการอบรมต้องมีความสามารถด้านชีววิทยาที่จะรับได้ ถ้าเด็กมีปัญหา เช่น ทางด้านสภาพจิตการอบรมจะเป็นไปอย่างลำบาก
3. ผู้รับการอบรมต้องมีความสามารถที่จะสร้างความสัมพันธ์อารมณ์ หรือเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เป็นความรู้สึกได้ ความสัมพันธ์นี้จะทำให้กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมดำเนินต่อไปได้ (B. J. Ashley, 1969 : 40)

วัตถุประสงค์ของการอบรมให้รู้ระเบียบของสังคม

1. เพื่อเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคม เพื่อให้มีการสืบทอดและเรียนรู้กันต่อไป เช่น ขนบประเพณี ระเบียบข้อกำหนด ค่านิยม ความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ของสังคม เป็นต้น
2. เพื่อให้บุคคลรู้จักถึงความเป็นตัวเอง รู้จักบทบาทหน้าที่ และสถานภาพทางสังคมที่สังกัดอยู่
3. เพื่อให้รู้จักและเข้าใจสังคมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่
4. เพื่อเป็นการจัดแนวทางแห่งพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นระเบียบแบบแผน ตามรูปแบบวัฒนธรรมของสังคม
5. เพื่อขัดเกลาสภาพธรรมชาติและสัญชาตญาณ (Instinct) ที่มีมาแต่กำเนิดของมนุษย์ ให้กลายมาเป็นการเรียนรู้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างแนวการดำรงชีวิตให้สมบูรณ์ขึ้น
6. เพื่อก่อให้เกิดความเป็นระเบียบและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม

ลักษณะการอบรมให้รู้ระเบียบของสังคม

1. อบรมโดยตั้งใจ (Formal Socialization) การอบรมในสถาบันการศึกษา วัด และภายในครอบครัว หลายโอกาสเป็นไปโดยตั้งใจที่จะให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และนำไปเป็นแนวปฏิบัติ ผู้ใหญ่ถ่ายทอดค่านิยม ทศนคติ แนวความคิด ฯลฯ ไปยังเด็กโดยทางคำพูด หรือผ่านทางภาษาหนังสือ โดยเฉพาะในสถาบันการศึกษา การสนับสนุนให้การถ่ายทอดนี้เป็นผลทำได้โดยการให้รางวัล ตอบแทนหรือลงโทษ

2. การอบรมโดยไม่ตั้งใจหรือไม่รู้ตัว (Informal Socialization) ส่วนมากการอบรมเกิดจากการกระทำของมนุษย์ที่มีต่อกันในสังคม (Social Interaction) โดยไม่ได้ตั้งใจที่จะให้เป็นการอบรม เนื่องจากแต่ละคนเป็นส่วนหนึ่งในสภาพแวดล้อมของผู้อื่น การกระทำของผู้อื่นอาจจะเป็นแบบอย่างแห่งพฤติกรรม หรือเป็นการควบคุมพฤติกรรมซึ่งกันและกัน วิธีการนี้อาจจะทำได้โดยไม่ใช้การสอน หรือการให้การศึกษาอย่างเป็นทางการ แต่ทำได้โดยการแสดงสื่อความหมายบางอย่าง หรือโดยการให้หลักประกัน สร้างความเชื่อมั่นและความเป็นอยู่ที่ดีแก่บุคคล เช่น ครอบครัวที่มีความสุข พ่อแม่มีความรักความอบอุ่นที่ดีต่อกัน จะเป็นแบบอย่างที่ดีต่อบุตรธิดาในครอบครัว เพราะอย่างน้อยก็เท่ากับเป็นการวางพื้นฐาน และความเชื่อมั่นในการใช้ชีวิตครอบครัวของลูกในอนาคตได้ไม่น้อย อีกตัวอย่างหนึ่ง เช่น นักกีฬาที่ทำให้ทีมของตนแพ้ เพราะไม่เรียนรู้กฎเกณฑ์การเล่นให้ดีพอ อาจจะถูกรับชมชดเชยในลักษณะไม่ตั้งใจจากเพื่อนร่วมทีม โดยการแสดงกริยาถูกไม่พอใจต่อคนที่ทำให้แพ้ ซึ่งอาจจะเป็นวิธีการที่ทำให้บุคคลที่ทำให้ทีมแพ้เกิดความสำนึก นำไปเป็นการแก้ไขปรับปรุงในคราวหน้าได้ต่อไป นี่เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการอบรมให้รู้ระเบียบของสังคมที่เกิดขึ้นในลักษณะที่ไม่ใช้การสอนการอบรมโดยตรง หรือโดยตัวต่อตัว

ข้อสังเกต การอบรมในลักษณะแบบไม่ตั้งใจจะเกิดขึ้นในสังคมระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะสังคมที่ยังต้องพัฒนาทางด้านการศึกษา สังคมล้าหลัง และสังคมชนบท วิธีการอบรมอาจจะผ่านทางพิธีกรรมทางศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณี หรือพ่อแม่ผู้ใหญ่ในครอบครัวเป็นแบบอย่างให้เด็ก ส่วนสังคมเมือง สังคมที่มีการพัฒนาทางด้านการศึกษา สถาบันการศึกษาทำหน้าที่โดยตรงในการอบรมระเบียบของสังคมให้แก่สมาชิกได้มาก

การอบรมจะมีประสิทธิภาพเพียงไร ขึ้นกับลักษณะแห่งการสื่อสารติดต่อกันระหว่างผู้ให้และผู้รับการอบรม การอบรมทุกชนิดไม่มีประสิทธิภาพในการสร้างอิทธิพลต่อคนเท่าเทียมกันหมด การอบรมเด็กในลักษณะกายภาพ คือเป็นการอบรมโดยตรงกับตัวเด็กเอง จะได้ผลดีกว่าการอบรมที่ไม่ใช่แบบตัวต่อตัว ซึ่งต้องทำโดยผ่านอิทธิพลหรือตัวกลางอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ผ่านทางหนังสือ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

การเข้าถึงเด็กในวัยต้นมีอิทธิพลมากที่สุด เพราะบุคลิกภาพยังไม่ได้ก่อรูปขึ้น ทางด้านจิตวิทยาพัฒนาการเชื่อกันว่า วัยที่การศึกษาอบรมมีผลลึกซึ้งแน่นแฟ้นต่อบุคลิกและความรู้สึกนึกคิดที่สุด คือวัยแรกเกิดถึง 6 ขวบ ประสบการณ์ใด ๆ ทั้งในทางที่ปรารถนาและไม่ปรารถนาในช่วงอายุนี้ จะฝังติดแน่นเป็นรากฐานของวัยต่อ ๆ ไป การให้การศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็กในวัยต้นจึงเป็นเรื่องสำคัญมาก สังคมในอดีตและปัจจุบันยังมีได้ให้ความเอาใจใส่ต่อประสบการณ์และการ

เรียนรู้ของเด็กวัยนี้มากนัก ด้วยถือกันตามสามัญสำนึกว่า ยังไม่รู้จักประสีประสา การเลี้ยงดูอบรม ก็แล้วแต่พ่อแม่และสิ่งแวดล้อมในเยาว์วัยจะชักจูงโน้มนำไป แต่ในสังคมที่ก้าวหน้าไปไกลแล้ว ได้มีการเอาใจใส่การศึกษาอบรมของเด็กวัยทารกมากขึ้นทุกที (โครงการตำราสังคมศาสตร์, 2514)

การศึกษาอบรมจะเข้าถึงผู้รับการอบรมได้พิเศษมากเท่าไร ขึ้นกับความใกล้ชิดในการติดต่อ เช่น โรงเรียนนายร้อยทหาร ตำรวจ ฯลฯ ต้องเอานักเรียนไว้ประจำโดยให้มีการติดต่อกับคนและสภาพแวดล้อมภายนอกน้อยลงไป ก็เพื่อเสริมสร้างอิทธิพลหรืออบรมสั่งสอนลักษณะของความเป็นทหารตำรวจให้กับนักเรียนพวกนี้ได้อย่างใกล้ชิดและแน่นแฟ้นขึ้น เช่น การเคารพพระเบ็ยวินัย ลักษณะฝั่งผาย มีความรู้สึกผูกพันต่อกลุ่มมาก อีกทั้งเพื่อสร้างบุคลิกภาพใหม่ให้ สร้างเอกลักษณ์ทางสังคมใหม่ให้ ปลุกฝังความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก่อให้เกิดบทบาทใหม่ ซึ่งกลายเป็นโลกทางสังคมอันใหม่

ขั้นตอนของกระบวนการอบรมให้รู้ระเบียบสังคม

ขั้นแรก : เป็นขั้นของความเป็นทารก โดยที่ทารกยังไม่สามารถแยกความแตกต่างระหว่างคนที่มาเกี่ยวข้องได้ ในทางจิตวิทยาถือว่าเป็นเอกลักษณ์ปฐมฐาน (Primary Identification) ในวัยนี้เด็กจะเรียกร้องการเลี้ยงดูโดยการร้อง เช่น หิว ปวดท้อง ผ่าอ้อมเปียก ขบวนการฝึกอบรมเด็กในตอนนี้ส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของมารดา เว้นแต่ในบางสังคม เช่น ในหมู่เกาะบางแห่งในแปซิฟิก ที่การเลี้ยงดูทารกเป็นหน้าที่ของบิดา

ขั้นที่สอง : เด็กเริ่มรู้จักแยกว่าใครเป็นใคร เริ่มรู้ถึงความแตกต่างระหว่างการเลี้ยงดู ความรัก การให้ดูแลให้โทษ ซึ่งเป็นวิธีการเริ่มหัดเด็กให้เด็กได้กระทำในสิ่งที่ถูกที่ควรตามวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคม มารดาเป็นผู้ฝึกอบรมจะกระทำสองหน้าที่ คือ เป็นตัวแทนของสังคมเพื่อสอนให้เด็กรู้จักถึงกฎข้อบังคับระเบียบวินัย และขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่ป้องกันมิให้เด็กต้องรับรู้กฎข้อบังคับที่เข้มงวดมากเกินไป เช่น จะไม่เข้มงวดกับกริยามารยาทของเด็กเกินไป แต่จะทำหน้าที่เป็นตัวแทนทางสังคมที่จะสอนให้เด็กมีพฤติกรรมตามกฎข้อบังคับของสังคมในเรื่องใหญ่ ๆ และทำหน้าที่เป็นตัวแทนของเด็กที่จะกำหนดขอบเขตความสามารถในการที่เด็กจะปฏิบัติตามความต้องการของสังคมได้เพียงไร

ขั้นที่สาม : เด็กเริ่มเรียนรู้ความแตกต่างทางเพศ เห็นความแตกต่างในบทบาทของบิดา มารดา พี่น้อง ความสัมพันธ์เริ่มขยายวงออกไปสู่สังคมภายนอกครอบครัว ในระยะนี้เด็กชายจะเริ่มศึกษาและทดลองกระทำบทบาท ตลอดจนการแสดงเอกลักษณ์ของความเป็นผู้ชาย การนี้จะได้ผลดีต่อเมื่อ

1. ผู้เป็นแบบฉบับ (Model) คือพ่อได้แสดงความรักเอ็นดูต่อเด็ก
2. เด็กชายนั้นมีระยะเวลาสนิทสนมกับพ่อนานพอสมควรและต่อเนื่อง
3. ผู้อื่นที่มีความสำคัญต่อเด็กชาย เช่น มารดาสนับสนุนให้เขาอย่างพอ
4. ผู้เป็นตัวอย่างคือพ่อ ได้ปฏิบัติต่อมารดาอย่างดี

ส่วนเด็กหญิงไม่ค่อยมีปัญหาอะไร เพราะใกล้ชิดกับมารดา และต้องเรียนรู้บทบาทของเพศหญิงจากมารดาโดยตรง

ขั้นที่สี่ : เป็นระยะวัยรุ่น เด็กเริ่มมีความต้องการเป็นอิสระจากครอบครัวมากขึ้น จะเรียนรู้ถึงบทบาทที่ย่างก้าวซับซ้อนมากขึ้น เห็นความแตกต่างระหว่างกลุ่มสังคมต่าง ๆ เป็นระยะที่เด็กมีปัญหาเพราะเป็นระยะที่เด็กเริ่มพบกับโลกจริง เช่น โรงเรียน เพื่อน ชุมชน โดยเฉพาะเพื่อนต่างเพศ

ขั้นที่ห้า : เป็นระยะแห่งความเป็นผู้ใหญ่ มีวุฒิภาวะเจริญเต็มที่ (Maturity) วิธีการอบรมจึงง่ายกว่าในวัยเด็กเพราะ

1. พฤติกรรมของผู้ใหญ่มีจุดมุ่งหมาย และทุกคนตระหนักถึงวัตถุประสงค์ในพฤติกรรมแต่ละอย่างที่กระทำลงไป
2. บทบาทใหม่ที่ผู้ใหญ่ต้องทำนั้น มีความคล้ายคลึงกับบทบาทที่ตนได้เรียนรู้มาตั้งแต่เด็กหรือได้เห็นมาก่อน
3. ผู้อบรมทางสังคม ก็สามารถติดต่ออธิบายกันได้โดยภาษาเดียวกัน หรือสามารถติดต่อถ่ายทอดความรู้สึกความคิดเห็นได้

อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนเหล่านี้มิได้แยกกันอย่างชัดเจน สรุปลแล้ว การอบรมก็คือ การฝึกหัดให้บุคคลรู้จักเอาบทบาทไปใช้ ในเมื่อมีความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น (ชาติยา สุวรรณะชญ, 2517 : 173 – 177)

ความจำเป็นที่มนุษย์ต้องมีการอบรมให้รู้ระเบียบของสังคม

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า คนเราจะมีบุคลิกของความเป็นมนุษย์ขึ้นมาได้ ก็ต้องผ่านกระบวนการอบรมให้รู้ระเบียบของสังคมด้วยกันทุกคน ทั้งนี้เพราะ ทารกเกิดมาพร้อมกับสภาพทางชีววิทยาที่ยังมิได้ชัดเจน และทุกคนมีความสามารถคิดตัวมาแต่กำเนิด อีกทั้งมีความต้องการและมีแรงขับ (Drives) เหนือและมากกว่าสัตว์ ลักษณะเหล่านี้เองทำให้กระบวนการอบรมชัดเจนเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการที่จะสร้างลักษณะของความเป็นมนุษย์ขึ้นมา มนุษย์เรามีลักษณะพิเศษ

หลายประการ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการอบรมขัดเกลา เช่น มนุษย์มีอวัยวะบางส่วนที่พิเศษกว่าสัตว์ มนุษย์มีความสามารถในการใช้ภาษา แต่ความสามารถนี้จะเกิดผลก็ต่อเมื่อผ่านกระบวนการอบรม การพิจารณาในเรื่องนี้จำเป็นต้องนำพื้นฐานทางชีววิทยาของคนมาศึกษาพิจารณาว่า ทำไม จำเป็นอย่างไที่คนเราต้องผ่านกระบวนการอบรมให้รู้ระเบียบของสังคม จึงทำให้มนุษย์มีสภาพและลักษณะที่แตกต่างจากสัตว์

1. การไร้สัญชาตญาณ (Instinct) สัญชาตญาณเป็นสภาพที่ติดตัวมาแต่กำเนิด เสมือนเป็นรูปแบบแห่งพฤติกรรมทางด้านชีววิทยาที่ซับซ้อน และถูกกำหนดตายตัวลงไปสำหรับแต่ละพันธุ์แต่ละชนิด สัตว์ใช้สัญชาตญาณเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิต เช่น ลักษณะการทำรังของนกแต่ละพันธุ์ แต่ละชนิดจะแตกต่างกันไป จึงเสมือนเป็นพฤติกรรมที่ถูกกำหนดตายตัว เปรียบเทียบกับคน ถ้าคนใช้สัญชาตญาณในการดำรงชีวิตโดยปราศจากการเรียนรู้ พฤติกรรมหรือการกระทำของคนจะเป็นไปตามสัญชาตญาณแบบสัตว์ พฤติกรรมของคนก็จะเป็นลักษณะที่ตายตัวเช่นเดียวกับสัญชาตญาณที่ถูกกำหนดออกมา จะทำให้การเรียนรู้และการอบรมของคนถูกจำกัด ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงในแต่ละคนจะไม่มีเกิดขึ้น แต่สภาพความเป็นจริง คนมีการเรียนรู้ทางสังคม ใช้การเรียนรู้ในการดำรงชีวิตมากกว่าใช้สัญชาตญาณ และสัญชาตญาณที่คนเรามีติดตัวมาแต่กำเนิดนี้ ก็ได้ถูกกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการอบรมขัดเกลาให้กลายมาเป็นสภาพที่ดีขึ้น เป็นสภาพที่ทำให้คนปราศจากการถูกจำกัดทางด้านพฤติกรรม มีสภาพที่แตกต่างจากสัตว์ทั้งหลาย ตัวอย่างเช่น การวิเคราะห์ของ ซิกมันน์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) นักจิตวิเคราะห์ชาวออสเตรีย ที่อธิบายไว้ว่า

ID คืออำนาจฝ่ายต่ำ กิเลส ตัณหา ID เป็นแรงผลักดันภายใน

EGO คืออัตตา หมายถึงตัวเราเอง

Superego หรือ มโนธรรม เกิดมาจากการได้รับการเรียนรู้ การอบรมจากหน่วยงานต่างๆ ดังนั้น Superego จึงเป็นส่วนที่ทำให้เราได้เรียนรู้เกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ คำสอนทางศาสนา และกฎเกณฑ์หรือระเบียบทางสังคม Superego นี้เองที่ทำให้เราเป็นคนดี มีความเป็นคนโดยสมบูรณ์ขึ้นมาได้

2. คนมีแรงขับหรือแรงกระตุ้น (Drives) ทางชีววิทยามาก เช่น ความหิว ความต้องการด้านต่าง ๆ ความสุข ความทุกข์ ความตึงเครียด แรงกระตุ้นนี้ก่อให้เกิดการแสดงออกหรือการกระทำ แต่คนเรามีการเรียนรู้มีการอบรมขัดเกลา จึงทำให้การแสดงออกหรือการกระทำของเราเป็นไปโดยมีเป้าประสงค์อย่างเฉพาะเจาะจง ไม่ใช่ทำไปเพราะสัญชาตญาณเป็นตัวผลักดันให้เกิด

การกระทำ เมื่อเป็นเช่นนี้กระบวนการอบรมจะช่วยควบคุมแรงขับทางชีววิทยาของคนให้อยู่ในขอบเขตในแนวทางแห่งสังคม คนจึงไม่มีการแสดงออกเหมือนกับสภาพของสัตว์ทั้งหลาย เช่น ยามหิวก็แย่งอาหารกันกิน ไม่พอใจก็กัดกัน ดังนี้ เป็นต้น

3. คนมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้มาก ถ้าเปรียบเทียบกับสัตว์ คนมีความสามารถในการเรียนรู้ได้เร็ว ได้มาก นานกว่าสัตว์ คนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย ดังเช่นที่พระพุทธเจ้าเปรียบคนว่าเป็นเวไนยสัตว์ หมายถึงสัตว์ที่สอนได้ เช่น ใน 2 - 3 ปีแรกลูกลิงชิมแปนซีอาจจะเรียนรู้ได้พอ ๆ หรือดีกว่าเด็กในวัยเดียวกัน แต่เมื่อถึงจุดหนึ่งอัตราการเรียนรู้ของลิงจะหมดไป แต่ของคนยังมีต่อไปได้เรื่อย ๆ อีกประการหนึ่งคนมีอวัยวะหลาย ๆ อย่างที่ดีใช้ประโยชน์ได้ดีกว่าอวัยวะของสัตว์ เช่น สมอ ง แขน มือ และประสาทสัมผัส ฯลฯ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการรับการเรียนรู้อบรม และประการสำคัญคือคนสามารถถ่ายทอดการเรียนรู้อบรมที่ได้รับมาให้กับคนอื่น ๆ ได้ จึงทำให้กระบวนการอบรมเป็นการถ่ายทอดกันต่อ ๆ มาในสังคมทั่วถึงกัน

4. ระยะเวลาที่คนพึ่งตัวเองไม่ได้ยาวนานกว่าสัตว์ เนื่องจากสภาพที่ทารกยังช่วยตัวเองไม่ได้ และมีสภาพทางสังคมที่ยังไม่สมบูรณ์ ขาดตกบกพร่องอยู่มาก จึงจำเป็นต้องได้รับการเลี้ยงดูและการฝึกหัด เพื่อการเจริญเติบโตและเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการของร่างกาย จิตใจ และการปรับตัวทางสังคม อีกทั้งการพัฒนาการของคนเป็นกระบวนการที่ยู่งยาก สลับซับซ้อนกว่าของสัตว์ทั้งหลายมาก เช่น ทางด้านกายภาพ ทางด้านจิตใจ อารมณ์ ในช่วงนี้คนจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ถึงความเป็นอยู่และความเป็นไปในสังคม เพื่อประโยชน์ในการพึ่งตนเองและการดำรงชีวิตในสังคม โดยขัดเกลาสภาพตามธรรมชาติมาเป็นการฝึกฝนอบรม เข้าใจระเบียบของสังคม จึงเห็นได้ว่า ในช่วงต้นนี้ สถาบันครอบครัวทำหน้าที่เป็นหน่วยงานแรกที่ทำให้การอบรม

ระยะเวลาในการช่วยตนเองไม่ได้ โดยเฉพาะทางด้านกายภาพนี้ จะก่อให้เกิดความผูกพันทางอารมณ์และความรู้ระหว่างผู้ทำหน้าที่เลี้ยงดูกับเด็ก ไม่ว่าจะผู้ให้การเลี้ยงดูจะเป็นพ่อแม่หรือไม่ก็ตาม ดังตัวอย่างที่ปรากฏกันว่า เด็กบางคนมีความรู้สึกรักหรือที่เรียกกันว่าติดคนเลี้ยงมากกว่าพ่อแม่ แต่ความรู้สึกนี้จะลดน้อยลงเมื่อเด็กเริ่มช่วยตนเองได้มากขึ้นตามลำดับ

5. ภาษา กล่าวได้ว่าภาษาเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้คนมีการเรียนรู้ และถ่ายทอดความเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิด และความหมายให้แก่กันและกันได้ เป็นเพราะมนุษย์มีการสร้างสรรค์ภาษาขึ้นมาใช้ จึงทำให้กระบวนการอบรมเป็นกระบวนการต่อเนื่องสำหรับสังคม ตามความเข้าใจกันทั่วไปที่ว่า บางครั้งสัตว์ก็ใช้ภาษาต่อกันและกัน แต่เราควรจะเรียกว่าสัตว์ใช้สัญลักษณ์ (Symbols) ต่อกัน และกันมากกว่า เพราะการใช้ภาษาของคนเป็นการใช้แบบมีเหตุผล เป็นการติดต่อดสื่อสารกัน แต่

สัตว์ไม่สามารถถ่ายทอดภาษาเป็นหลักการต่อกันและกันได้ เช่น ลิงสามารถแก้ปัญหาในห้องทดลองหรือที่ถูกฝึกหัดมาได้ แต่มันไม่สามารถถ่ายทอดหลักการในการแก้ปัญหาให้แก่ลิงตัวอื่นได้ เพราะมันไม่มีภาษาที่จะสร้างความเข้าใจต่อกันได้ ตรงข้ามกับคนที่จำเป็นต้องใช้ภาษาเป็นสื่อความหมาย ซึ่งคนก็ใช้ภาษานี้เองที่เป็นการถ่ายทอดกระบวนการศึกษาอบรมให้แก่กันและกัน ภาษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสังคมมนุษย์ขึ้นมา

เหล่านี้เป็นลักษณะพื้นฐานของชีววิทยา (ธรรมชาติ) ของมนุษย์ที่อธิบายให้เข้าใจว่า ทุกคนจำเป็นต้องผ่านกระบวนการอบรมให้รู้ระเบียบของสังคม เพื่อสร้างลักษณะของความเป็นคน เพื่อการดำรงชีวิตทางสังคม และช่วยให้สังคมนวมตัวกันขึ้นมาได้

หน่วยงานที่มีส่วนในการอบรมให้รู้ระเบียบของสังคมหรือการศึกษา

กลุ่ม หน่วยงาน และสถาบันต่าง ๆ ในสังคม จัดได้ว่ามีส่วนไม่น้อยในการให้การศึกษอบรมแก่คน แต่ละหน่วยงานให้การศึกษอบรมในลักษณะและสาระที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม กลุ่มหรือหน่วยงานเหล่านี้กลายเป็นความจำเป็น และกลายเป็นลักษณะสากลสำหรับสังคมสมัยใหม่ ในปัจจุบัน ซึ่งแต่ละหน่วยงานได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเฉพาะอย่างกันออกไป ตามความสามารถและความเหมาะสมของแต่ละกลุ่ม หน่วยงานเหล่านี้ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันการเมืองการปกครอง ศิลปะ สันทนาการ กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชน เป็นต้น ตัวอย่างเช่น สถาบันครอบครัวหรือญาติ มีความสำคัญมากในการให้การศึกษอบรมแก่เรานับตั้งแต่แรกเกิดและต่อเนื่องไป แต่การอบรมสั่งสอนนี้ไม่ได้เน้นหนักในด้านการสอนให้รู้หนังสือ หรือให้อ่านออกเขียนได้ หรือสอนในด้านที่วงการธุรกิจอุตสาหกรรมต้องการ ด้วยเหตุนี้โรงเรียนจึงกลายมาเป็นสถาบันพื้นฐานในสังคม เป็นตัวการอบรมเด็กที่สำคัญ หน่วยงานหนึ่ง ๆ

แต่ละหน่วยงานที่กล่าวข้างต้นนี้มักจะสนับสนุนและส่งเสริมซึ่งกันและกัน บางครั้งก็เป็นอิสระแยกจากกัน อาจจะก่อให้เกิดการขัดกันในด้านค่านิยมและอุดมการณ์ อาจจะทำให้นุคคลเกิดความสับสน นำไปสู่ปัญหาทางด้านจิตวิทยาและการขัดกันทางสังคมแก่บุคคลขึ้นมาได้ แต่ก็เป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นได้ในสังคม เช่น ตัวอย่างที่เห็นได้จากความขัดแย้งระหว่างวิถีชีวิตกับค่านิยมและอุดมการณ์ โดยเฉพาะในวัยรุ่น อย่างไรก็ตาม การอบรมให้รู้ระเบียบของสังคมของแต่ละหน่วยงานจะเป็นไปตามรูปแบบแห่งวัฒนธรรมและสังคมนั้น ๆ

ในสังคมสมัยก่อน และสังคมที่ยึดถือเคร่งประเพณี วัฒนธรรมมีอิทธิพลมากต่อชีวิตของบุคคล วิถีทางของสังคมเป็นเครื่องชี้ทางให้บุคคลในสังคมเป็นตัวของตัวเองได้น้อย แต่ละหน่วยงานอบรมคนให้เป็นไปในทำนองเดียวกันตามแบบที่สังคมต้องการ การแข่งขันกันของแต่ละหน่วยงานจึงไม่มีหรือมีน้อย ความขัดแย้งที่กล่าวข้างต้นจึงไม่มี ตรงกันข้ามในสังคมใหญ่ มีความยุ่งยากซับซ้อน คนมีความแตกต่างกันมาก แต่ละหน่วยงานก็เกิดปัญหาการแย่งกันที่จะเข้าถึงตัวบุคคลแย่งกันปลูกฝังสิ่งที่จะให้การอบรม มากกว่าที่จะปล่อยให้อิทธิพลความเชื่อเรื่องปาฏิหาริย์มีอำนาจหรือมีอิทธิพลเหนือกว่า จึงเกิดการขัดแย้งกันบ้างในบางสังคม ดังที่ปรากฏอยู่ในทุกวันนี้ เช่นกลุ่มที่เราสังกัดเน้นลัทธิสังคมนิยม แต่อุดมการณ์ของประเทศเน้นเสรีประชาธิปไตย ทำให้เกิดการขัดแย้งในตัวบุคคลนั้น แต่อย่างไรก็ตามต้องขึ้นกับความสามารถของกลุ่มที่จะเข้าถึงเรา ขึ้นกับความเหมาะสม กาลเทศะ และตัวบุคคลเอง

บุคคลอาจจะได้รับการเข้าถึงโดยหลักจิตวิทยา คนพร้อมที่จะรับอิทธิพลที่แตกต่างกันไปในช่วงเวลาที่ต่างกันของชีวิต สิ่งที่ปรากฏแก่เขาถูกเข้ามาสัมพันธ์กับความต้องการด้านจิตวิทยาและความสามารถ ความเป็นไปในสภาพปัจจุบันของเขาจึงมีผลมาจากค่านิยมที่เขาได้มาจากอดีต ดังนั้น หน่วยงานในการอบรมสั่งสอนบางหน่วย โดยเฉพาะในวัยต้น จึงมีแนวโน้มที่จะจำกัดขอบเขตของบุคคลในการจะเปิดรับอิทธิพลจากหน่วยงานอื่น

สถาบันและหน่วยงานทางสังคมที่มีบทบาทในการให้การศึกษอบรมแก่บุคคลในสังคม มีดังนี้

1. สถาบันครอบครัว และเครือญาติ เป็นสังคมกลุ่มแรกที่ทำหน้าที่ให้การอบรมแก่ทุกคน ตั้งแต่เริ่มเกิดจนกระทั่งตายสืบเนื่องไปตลอดชีวิต ครอบครัวเป็นสังคมหน่วยแรกที่เด็กเริ่มมีความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ ที่มีความใกล้ชิดแน่นแฟ้นผูกพันกันมาก เป็นแห่งแรกที่เด็กเริ่มหาและสร้างประสบการณ์ในชีวิต เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างเราให้พ้นจากสภาพธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ที่เราเกิดมาโดยกำเนิด จึงเป็นสถาบันที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อทุกคนมาก ดังนั้นจึงจำเป็นที่นักการศึกษาและนักสังคมวิทยาการศึกษาทั้งหลาย ซึ่งมาจากสภาพสังคมที่แตกต่างกัน (และยังอาจจะแตกต่างกับนักเรียนอีกด้วย) ต้องสนใจและเข้าใจรูปแบบและบทบาทของสถาบันครอบครัว เพื่อเข้าใจถึงอิทธิพลของครอบครัวที่มีต่อเด็ก ทั้งนี้เพราะก่อนที่เด็กจะเริ่มไปโรงเรียนเด็กได้มีการเรียนรู้มาแล้วมากมาย บุคลิกภาพของเด็กได้ถูกสร้างมาแล้วจากครอบครัว เช่น การใช้ภาษา ลักษณะนิสัย รสนิยม ค่านิยม ความคิดความเชื่อ ความรู้สึก ประสบการณ์ อีกทั้งเด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับบทบาททางสังคมและแบบแผนทางสังคม มาจากภายในครอบครัวมาก่อนแล้วบ้าง ซึ่งเหล่านี้เป็นความจำเป็นและสำคัญต่อการดำเนินชีวิต และการปรับตัวทางสังคมในภายหน้า

สิ่งที่สมาชิกในครอบครัวจะเรียนรู้ได้มากแค่ไหนขึ้นกับประสบการณ์ในครอบครัว สิ่งที่ครอบครัวรู้มามากถ่ายทอดให้รู้กันภายในระบบ ซึ่งเป็นระบบแบบมีส่วนร่วมเห็นร่วมกัน เป็นไปตามลักษณะของความเป็นกลุ่มปฐมภูมิ แต่ก็สามารถที่จะเกิดความขัดแย้งความตึงเครียดขึ้นได้ ซึ่งอาจเกิดจากการควบคุมของผู้ใหญ่ที่มีต่อเด็ก หรืออาจเกิดจากวิธีการให้การอบรม หรือเกิดจากความแตกต่างกันระหว่างอุดมการณ์กับแบบแผนแห่งพฤติกรรมที่ปฏิบัติจริง ๆ ซึ่งเมื่อมีการติดต่อกับผู้อื่นมากขึ้น ก็จะมีพฤติกรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้นตามมา ความขัดแย้งก็อาจจะเกิดขึ้นตามมาอย่างเลี่ยงไม่ได้

สิ่งที่ครอบครัวได้ทำการถ่ายทอดให้กับเราโดยผ่านทางกระบวนการอบรมให้รู้ระเบียบของสังคม ที่เราพอจะเห็นได้ชัดและนำมาสรุปได้ คือ

1. ขัดเกลาสภาพธรรมชาติที่เรามีติดตัวมาโดยกำเนิด ให้กลายเป็นสภาพที่ได้รับการปรุงแต่ง ให้มีการเรียนรู้วัฒนธรรม เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตทางสังคม เช่น พัฒนาเราในด้านต่าง ๆ สร้างบุคลิกลักษณะ (Personality) ให้กับเรา
2. สร้างคนให้เป็นคนโดยสมบูรณ์แบบขึ้นมา โดยให้มีการเรียนรู้ทางสังคม เพื่อเสริมสร้างมโนธรรม (Superego) ให้กับความเป็นบุคคล (A Person)
3. สอนให้รู้จักบทบาทในสังคม ทั้งบทบาทของตนเองและของผู้ร่วมสังคม
4. ถ่ายทอดวัฒนธรรม ตั้งแต่วัฒนธรรมพื้น ๆ ไปจนถึงระดับชาติ
5. ถ่ายทอดพื้นฐานแห่งค่านิยม ทศนคติ อุดมการณ์ รสนิยม ความคิด ความเชื่อ ประสบการณ์ ฯลฯ เพื่อเป็นพื้นฐานหรือเป็นแนวทางแห่งชีวิต
6. ให้เข้าใจถึงขนบธรรมเนียมประเพณี และแนวทางปฏิบัติที่ต้องใช้เป็นแนวทางแห่งพฤติกรรม
7. ช่วยในการพัฒนาด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคม เพื่อเป็นพื้นฐานในการปรับตัวทางสังคม เช่น ได้เรียนรู้ในเรื่องการตอบโต้ทางอารมณ์และสังคม รู้จักแนวทางในการควบคุมและบังคับตนเองตามกาลเทศะและสถานการณ์ รวมทั้งให้เข้าใจถึงความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในสังคม
8. วางพื้นฐานแนวทางในการดำเนินชีวิต

จะเห็นได้ว่า พวกเราทุกคนได้รับการปลูกฝัง สร้างสรรค์ ขัดเกลา ปรุงแต่งคุณลักษณะต่าง ๆ ของความเป็นมนุษย์มาแล้วเป็นอันดับแรกจากสถาบันครอบครัว ก่อนที่เด็กจะไปโรงเรียน เด็กมีความสามารถในการใช้ภาษาที่ใช้อยู่ในครอบครัวเรียบร้อยแล้ว ทั้งศัพท์แปลก ๆ คำสนทนา คำหยาบ ซึ่งบางครั้งเด็กนำมาใช้โดยไม่รู้ความหมาย เด็กได้รับการพัฒนาเรื่องนิสัย รสนิยม และทัศนคติที่มีต่อสิ่งหรือสภาวะต่าง ๆ การพัฒนาให้เกิดประสบการณ์นี้เป็นไปตามระดับแห่งประสบการณ์ที่ครอบครัวนั้น ๆ มีอยู่ในสังคม ดังที่ F. J. Brown กล่าวไว้ว่า “การที่บุคคลแสดงออกซึ่งความรัก

ความอบอุ่น ความรู้สึกในเรื่องสายกำเนิด หรือการแสดงออกถึงความสัมพันธ์ต่อผู้อื่นนั้น เป็นผลผลิตมาจากแบบแผนในครอบครัว ในครอบครัวที่มีการแสดงออกซึ่งความรักความอบอุ่นอย่างจริงจังนั้น เด็กจะได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพในลักษณะที่ดี ซึ่งมีผลไม่ใช่ว่าเฉพาะในครอบครัวเท่านั้น แต่มีไปถึงความสัมพันธ์ที่เด็กมีต่อคนภายนอกครอบครัวด้วย ตรงกันข้าม ถ้าความอบอุ่นในครอบครัวถูกกดดัน ก็จะกลายเป็นพื้นฐานแห่งทัศนคติที่เด็กมีต่อผู้อื่น และมีต่อเนื่องไปถึงชีวิตความสัมพันธ์ในวัยผู้ใหญ่ของเด็กด้วย (Brown, 1965)

สรุปว่า ศูนย์กลางเริ่มต้นในการอบรมให้รู้จักตนเองและผู้อื่น ในส่วนที่เป็นวัฒนธรรมของมนุษย์เริ่มที่ครอบครัว เด็กจะมีความคุ้นเคยกับปัญหาการบังคับตนเองและยอมตามผู้อื่น ทั้งนี้เพราะการอบรมจากความเป็นเด็กมาเป็นผู้ใหญ่ก็ได้มีการสอนให้รู้จักความขัดแย้งมาก่อน ครอบครัวเป็นจุดแรกที่สอนให้คุ้นเคยกับปฏิกริยาเหล่านี้ จากกระบวนการนี้เด็กจะรู้จักความเป็นมนุษย์ และพัฒนาจากสัญชาตญาณเดิมที่มีมาแต่กำเนิด มาสู่การเรียนรู้ถึงการตอบโต้ทางสังคมซึ่งเป็นการเรียนรู้ถึงพื้นฐานแห่งปฏิกริยาตอบโต้กันทางสังคม

ขอนำคำอธิบายเกี่ยวกับวัยและกาลเวลาของการศึกษา ซึ่งเขียนไว้ในหนังสือหมูนุ่มบทความทางวิชาการในเรื่อง "การศึกษา" ของโครงการตำราสังคมศาสตร์ ว่าการศึกษาเป็นเรื่องของปฐมวัยเท่านั้น โดยธรรมชาติแห่งการเรียนรู้ของคนเรา ทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนได้ตลอดชีวิต ในลักษณะและวิธีการที่ต่าง ๆ กัน อย่างไรก็ตามในแง่จิตวิทยาพัฒนาการ วัยที่การศึกษาอบรมจะมีผลลึกซึ้งแน่นอนแก่นั่นต่อบุคลิกและความรู้สึกนึกคิดที่สุดคือ วัยแรกเกิดถึง 5 ขวบ ประสบการณ์ใด ๆ ทั้งในทางที่ปรารถนาและไม่ปรารถนา ในช่วงอายุนี้อาจฝังติดแน่นเป็นรากฐานของวัยต่อ ๆ มา การให้การศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็กในวัยต้นจึงเป็นเรื่องสำคัญมาก สังคมทั่ว ๆ ไปทุกแห่งในอดีตและปัจจุบันยังมีได้ให้ความเอาใจใส่ต่อประสบการณ์และการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้มากนัก ด้วยถือกันตามสามัญสำนึกว่า เด็กยังไม่รู้ประสีประสา การเลี้ยงดูอบรมก็แล้วแต่พ่อแม่และสิ่งแวดล้อมในเยาว์วัยจะชักจูงโน้มนำไป แต่ในสังคมที่ก้าวหน้าไปไกลแล้ว ได้มีการเอาใจใส่การศึกษาอบรมของเด็กวัยทารกมากขึ้นทุกที วัยต่อมาคือ 6 ถึง 12 13 ถึง 15 16 ถึง 20 และ 20 ขึ้นไป สิ่งที่ผ่านมาเข้ามาเป็นประสบการณ์ให้บุคคลได้เรียนรู้ แม้จะสำคัญแต่ก็มีอิทธิพลต่อบุคลิกความรู้สึกนึกคิดของบุคคลเป็นรองวัยต้น อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจใหม่ที่น่าจะให้ประโยชน์ในการพิจารณาความประพฤติและการกระทำของคนหนุ่มสาว หรือผู้ใหญ่ในปัจจุบันอีกแง่หนึ่งก็คือ ความประพฤติและการกระทำที่ไม่พึงประสงค์หลายอย่างอาจมีผลสืบเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูในวัยต้นอันแน่นแฟ้นจนการศึกษาอบรมในวัยต่อมาไม่สามารถจะแก้ไขลบล้างได้หมด ถ้าเป็นเช่นนี้ เราอาจแก้ปัญหาได้

ถูกจุดยิ่งขึ้น โดยโทษโรงเรียนให้น้อยลง และหันมาเอาใจใส่การให้ความรู้ความเข้าใจ และแบบอย่างที่ดีงามต่อผู้เป็นบิดามารดาของเด็กในวัยทารกให้มากขึ้น จากคำอธิบายนี้สามารถเน้นความสำคัญออกมาได้ว่า ครอบครัวจัดว่าเป็นหน่วยทางสังคมหน่วยแรกที่ทำให้การศึกษาอบรมแก่ทุกคน เพราะชีวิตในวัยต้นของเรามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสถาบันครอบครัวมากกว่าสถาบันอื่น ๆ เราได้รับการปลูกฝัง ถ่ายทอด และพัฒนาการความเป็นคนมาแล้วจากสถาบันครอบครัวเป็นอันดับแรก ก่อนที่เราจะออกไปสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น ๆ ภายนอกครอบครัว ครอบครัวจึงเปรียบเสมือนเป็นโรงเรียนแห่งแรกในชีวิตของทุกคน พ่อแม่จึงเปรียบเสมือนเป็นครูคนแรกของเราเช่นกัน

2. สถาบันการศึกษา เมื่อสังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง หน้าที่เบื้องต้นของครอบครัวในการอบรมก็เริ่มขยายมาให้เป็นหน้าที่ของสถาบันทุติยภูมิด้วย หน่วยใหญ่ได้แก่ โรงเรียน แต่ก่อนบทบาทบางอย่างเคยเป็นของครอบครัวได้กลายมาเป็นของสถาบันการศึกษา ผู้ใหญ่ในครอบครัวเคยเป็นผู้ให้การอบรมเด็ก ได้กลายมาเป็นหน้าที่ของผู้ชำนาญงานด้านนี้โดยเฉพาะ กิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเคยเกิดขึ้นในกลุ่มเล็กย่อย ๆ ปัจจุบันได้กลายมาเป็นเรื่องใหญ่โตและยุ่งยากซับซ้อนขึ้น ซึ่งเรื่องนี้ Margaret Mead นักมานุษยวิทยาที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งได้เคยชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงบางอย่างที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ซึ่งเหมือนกับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือก่อให้เกิดความแตกต่างในโครงสร้างใหญ่ ๆ ของสังคม

เนื้อหาของการอบรมที่จำเป็นถูกจัดเข้าไปในหลักสูตร กลายเป็นอุดมการณ์อย่างเป็นรูปแบบและนำมาใช้ในทางปฏิบัติ สิ่งใดที่พ่อแม่เคยสามารถทำได้โดยใช้ความชำนาญที่ได้จากการเรียนรู้ที่มีอยู่ ต้องกลายมาเป็นการทำไปตามกำหนดกฎเกณฑ์และมีเหตุผล วิชาในภาคปฏิบัติ (เช่น การฝีมือ ทำครัว ศิลปะ) ถูกนำมาฝึกหัดอบรมในโรงเรียน ซึ่งเรื่องเหล่านี้ไม่สามารถจะเรียนรู้ได้จากครอบครัวต่อไป วิชาอื่น ๆ ที่เน้นทางด้านจริยศึกษา และอุดมการณ์ (เช่น ความเป็นอยู่ในครอบครัว เพศศึกษา และสังคมศึกษา) ถูกเปลี่ยนโดยคำอ้างที่เป็นความจริงว่า ขนบประเพณีเดิมที่แข็งแกร่งของค่านิยมเหล่านี้ถูกลบล้างไปโดยแรงผลักดันของการเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอก กิจกรรมของโรงเรียน (หมายถึงกิจกรรมนอกหลักสูตร) กลายเป็นส่วนประกอบสำคัญที่จะก่อให้เกิดเป็นลักษณะรูปร่างขึ้นมา (หมายความว่า กลายมาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับกระบวนการอบรมด้วย) หน้าที่ที่เคลือบแฝงอยู่เหล่านี้เป็นการแยกโลกของผู้ใหญ่ออกจากของเด็ก เป็นการควบคุมผู้เยาว์ และเป็นการลดความขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่างระหว่างวัยลงไปได้ แต่ความขัดแย้งก็ยังเกิดขึ้นได้ทุกแห่งหน

จะเห็นได้ว่าโครงการและกิจกรรมที่จัดขึ้นในสถาบันการศึกษานี้ก่อให้เกิดชนิดหรือแบบของการอบรมที่ต่าง ๆ กัน สิ่งเหล่านี้เป็นการแยกเด็กให้เดินตามทางของเขา ก่อให้เกิดชนชั้น เชื้อชาติ

และสถานภาพทางอายุที่ตรงข้ามกันและกัน อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ใหญ่และผู้เยาว์ด้วยการเป็นเช่นนี้เท่ากับโรงเรียนสะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในทุกส่วนของประเทศชาติ โรงเรียนเสมือนเป็นการจำลองความขัดกันของการจัดระเบียบในสังคมใหญ่ สิ่งใดที่แต่ก่อนยอมรับกันว่าเป็นระเบียบของสังคมตามธรรมชาติ ปัจจุบันได้กลายมาเป็นเรื่องที่ถกเถียงกัน ลักษณะความเป็นกลางของโรงเรียนได้กลายมาเป็นมาเกี่ยวข้องกับสถานการณ์เหล่านี้

Cave และ Chesler ให้ความเห็นว่าไม่ใช่แต่เนื้อหาของการศึกษาเท่านั้น แต่ลักษณะรูปแบบของการอบรมให้รู้ระเบียบสังคม และการศึกษาในตัวของมันเองเป็นเรื่องของกระบวนการเรียนรู้ เรื่องบทบาทและการแสดงบทบาท ไม่ใช่เรียนในเรื่องกว้าง ๆ และถ้วนทั่วเท่านั้น แต่ยังเรียนรู้ถึงบทบาทเฉพาะ อย่างมากเท่าที่จะเป็นไปได้เท่านั้น บทบาทที่เราเรียนจะตรงกับลักษณะของวัฒนธรรมที่เราอาศัยอยู่ และประสบการณ์ของเราจะตรงกับโครงสร้างทางสังคมที่เราสังกัดอยู่ สิ่งที่เราเรียนรู้ปกติจะเป็นความต้องการของบุคคลที่คิดว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสถานภาพของผู้ใหญ่ในวัฒนธรรมนั้น ๆ นี่เป็นหน้าที่ของคุณค่าทางวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการกระทำตามอุดมการณ์ของสังคม และให้เห็นถึงโครงสร้างของสังคม กระบวนการสอนและถ่ายทอดจึงเน้นในเรื่องการทำตามหรือการยอมรับตามของมวลชน และวางแนวกฎเกณฑ์ภายใต้การปกครองแบบระบบราชการ (W. M. Cave and M. A. Chesler, 1974)

ที่น่าสังเกตอีกอย่างหนึ่งคือ สังคมพยายามจะสร้างอิทธิพลเหนือแบบแผนแห่งการกระทำตอบโต้กันของเด็กในโรงเรียน หมายถึงการอบรมขัดเกลาเด็ก โดยผ่านทางกรอบนครุ โดยการเข้าแทรกแซงในการบริหารโรงเรียน และผ่านทางมติมหาชนในระดับชุมชนและชาติ

สรุปได้ว่า การศึกษาเป็นลักษณะหรือรูปแบบหนึ่งของการอบรมสั่งสอน การศึกษาเกี่ยวข้องกับการอบรมให้รู้ระเบียบของสังคมที่เห็นได้ชัดอย่างน้อย 2 อย่าง คือ

1. ผลของการศึกษาที่มีต่อพื้นฐานทางทัศนคติ และที่มีต่อการสร้างบุคลิกภาพ
2. ความสามารถของระบบการศึกษาที่มีต่อบุคคล มากกว่าอิทธิพลที่เกิดขึ้นอย่างผิวเผิน และเกิดขึ้นชั่วขณะ

เช่นเดียวกัน อาจจะสรุปได้ว่า สถาบันการศึกษาแสดงบทบาทที่เกี่ยวข้องกันอย่างน้อย 2 อย่าง คือ สอนให้บุคคลรู้ถึงแนวทางแห่งความเป็นระเบียบของสังคม และพัฒนาความสามารถของบุคคล เพื่อสร้างแบบแผนแห่งพฤติกรรมใหม่ ๆ นั้น ซึ่งเป็นกระบวนการอบรมให้รู้ระเบียบสังคมนั่นเอง

คำอธิบายเนื้อหาสาระของโรงเรียนที่มีผลต่อกัน โดยเฉพาะในด้านพัฒนาและฝึกฝนอบรม
สั่งสอน ได้อธิบายไว้ในบทต้น ๆ แล้ว และมีเพิ่มเติมในบทต่อไปด้วย

3. สถาบันศาสนา นอกจากครอบครัวและโรงเรียน วัด ยังเป็นส่วนประกอบที่มีอิทธิพล
มากในสังคม พูดได้ว่า เป็นหน่วยงานที่สำคัญหน่วยหนึ่งในการอบรมสั่งสอนสมาชิกในสังคม วัด
และโรงเรียนได้ถูกจัดอยู่ในลักษณะเดียวกัน คือ เป็นแบบแผนและวิธีการของสถาบัน ซึ่งความรู้
ทัศนคติ และค่านิยมที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นก่อนมายังบุคคลโดยผ่านทางสถาบันนี้ ส่วนศาสนาและ
การศึกษาก็เช่นเดียวกัน หมายถึงเป็นความรู้ ทัศนคติ และค่านิยมที่พัฒนาขึ้นในตัวบุคคล ตัวอย่าง
ง่าย ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศาสนาที่มีต่อตัวบุคคล เช่น คนส่วนใหญ่ที่ยึดมั่นเคร่งครัดใน
ศาสนา มักมักจะเติบโตมาในครอบครัวหรือบ้านที่ยึดมั่นในศาสนา ความแตกต่างของค่านิยมทาง
ศาสนา และวัดแต่ละวัด รวมทั้งกลุ่มและสถาบันอื่น ๆ ในสังคมด้วย อาจเป็นสาเหตุให้เกิดความ
ขัดแย้งขึ้นภายในตัวบุคคล อย่างไรก็ตามอุดมการณ์ทางศาสนาถือเป็นรากฐานที่ก่อให้เกิดการร่วมมือ
กันทำงานเพื่อไปสู่วัตถุประสงค์ร่วมกัน ขบวนการเคลื่อนไหวของชุมชน ชาติ และระหว่างชาติ
เกิดจากการถ่ายทอดอุดมการณ์นี้ให้เป็นสิ่งที่เกิดจริงในสังคม

บทบาทของวัดที่มีต่อชุมชนพิจารณาได้เป็น 3 ประการ และมีผลผ่านมาถึงตัวบุคคล คือ
คำจูนหรือรักษาไว้ซึ่งแบบแผนแห่งวัฒนธรรมของกลุ่ม เป็นตัวนำแห่งความปรารถนา หรือความ
ทะเยอทะยานอันสูงสุดของมนุษย์ และส่งผ่านคุณค่าและทัศนคติมายังพฤติกรรมของบุคคลและชุมชน
เป็นภาวะที่สร้างและก่อให้เกิดความต่อเนื่องในความแตกต่างของกลุ่มภายในวัฒนธรรมเดียวกัน

ความสำคัญของศาสนาและวัดที่มีต่อชีวิตของบุคคล คือ พูดได้ว่า ศาสนาและวัดเป็น
หน่วยงานที่มีความสำคัญต่อการอบรมบ่มนิสัย และฝึกหัดพัฒนาคนนั่นเอง เช่น วัดช่วยเสริม
สร้างความสัมพันธ์ของบุคคลกับลักษณะที่เรียกว่าสูงสุดหรือดีเลิศ และเป็นเครื่องมือสำคัญที่ก่อให้เกิด
เกิดการกระทำนี้ โดยผ่านทางการสอนของศาสนา บุคคลจะเกิดความรู้สึกที่จะร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อ
มีส่วนร่วมในอุดมการณ์ และความปรารถนาาร่วมกัน บุคคลจะถูกสอนหรืออบรมถึงหลักการของ
ความซื่อสัตย์ต่อศาสนาและการเคารพบูชา และนำหลักการนี้มาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน อิทธิพล
ของวัดและศาสนาจะมีผลต่อบุคคลมากน้อยเท่าไร ขึ้นกับระดับของการแสดงออกของตัวเขาเองที่
มีต่อสถาบันและหลักการทางศาสนา

ที่ว่าวัดเป็นหน่วยงานสำคัญหน่วยหนึ่งในการอบรมสั่งสอนคนในสังคมนั้น ถ้าดูจากความเป็น
มาทางประวัติศาสตร์ จะเห็นได้ว่าทั้งในสังคมตะวันตกและตะวันออก รวมทั้งในประเทศไทย
วัดเป็นบ่อเกิดแห่งการศึกษา ซึ่งรวมทั้งการศึกษาด้านวิชาการ หัตถศึกษา และจริยศึกษา การขัดเกลา

อบรมบ่มนิสัยตั้งแต่วัยเด็กโดยเฉพาะเด็กผู้ชาย ก็มีพระเป็นผู้ทำหน้าที่นี้ รวมทั้งวิธีการสอนอบรม และหลักการที่ดำเนินไปตามแนวทางแห่งศาสนาทั้งสิ้น ซึ่งการศึกษาตามรูปแบบนี้ได้รับความสนใจจากนักสังคมวิทยาการศึกษา มาก โดยเฉพาะในเรื่องที่ว่า วัดเป็นเสมือนสถาบันทางการศึกษา ความสัมพันธ์ของศาสนากับการศึกษา และอิทธิพลของศาสนาโดยผ่านทางสถาบันที่เรียกว่าวัด ทำหน้าที่อบรมบ่มนิสัยคนอย่างไรบ้าง ถ้าเราสังเกตจากสภาพความเป็นมาในสังคมไทย ส่วนใหญ่ จะยอมรับกันว่า ศาสนาพุทธเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทย ให้รวมตัวกันได้เป็นสังคมที่ราบรื่น และมีส่วนอย่างมากในการอบรมขัดเกลาคนให้เป็นคนขึ้นมาได้ดังทุกวันนี้ โดยเฉพาะคุณค่าของ ศาสนาที่พัฒนาคนทางด้านจิตใจและศีลธรรมจรยา โดยมีวัดและโรงเรียนเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ ด้านนี้ ซึ่งจัดเป็นในรูปของกิจกรรมที่เกี่ยวกับพิธีกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน รวมทั้งอบรมสั่งสอน โดยผ่านทางเนื้อหาวิชาที่ต้องเรียนในหลักสูตรด้วย

สรุปว่า วัดทำหน้าที่ร่วมกับครอบครัว และโรงเรียน โดยแสดง 2 บทบาท คือ

1. มีอิทธิพลต่อแบบแผนทางวัฒนธรรมทั้งหมด และ
2. เสริมสร้างการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก ซึ่งเป็นกระบวนการอบรมบ่มนิสัย
4. กลุ่มเพื่อน กระบวนการอบรมขัดเกลาที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตนั้นกระทำโดยผ่านทางกลุ่ม

นอกเหนือไปจากหน่วยงานที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กลุ่มเพื่อนก็ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหนึ่งทางด้านนี้ด้วย

กลุ่ม หมายถึง สมาชิกที่มารวมกัน มีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมร่วมกัน แต่ละคนขึ้นกับกิจกรรมของกลุ่ม เพราะฉะนั้น กลุ่มจึงเป็นเสมือนผู้แบกหามวัฒนธรรม บุคคลจะได้รับการอบรมขัดเกลาจากเพื่อนที่มีอายุและสถานภาพทางสังคมที่เท่าเทียมกันด้วย นอกเหนือไปจากที่ได้รับจากผู้ที่โตกว่าในวัยเด็ก กลุ่มเพื่อนจะอยู่ในลักษณะของความเป็นเพื่อนเล่น ในวัยรุ่นกลุ่มเพื่อนจะมีลักษณะเป็นกลุ่มคนที่นำวัยเด็กไปสู่คุณค่าทางสถานภาพและชนชั้น ในวัยผู้ใหญ่ กลุ่มเพื่อนก่อให้เกิดการร่วมสมาคมกันทางสังคมระหว่างผู้ที่เท่าเทียมกัน

กลุ่มเพื่อนในวัยเด็กและการควบคุมทางสังคม เมื่อเยาว์วัยเด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมจากเพื่อน ๆ เช่น ความเรียบร้อย การเกรง พูดยาหยาบคาย มาจากอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนที่คบกันอยู่ การเรียนรู้ระเบียบสังคมจากกลุ่มเพื่อนเป็นกระบวนการขัดเกลาทางอ้อม แต่เป็นสิ่งที่ใกล้ชิดตัวบุคคลมากที่สุด อีกทั้งบุคคลก็เต็มใจโดยไม่รู้ตัวว่าถูกบังคับ เพราะต้องปรับความต้องการของตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่ม (จันง อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ, 2540)

กลุ่มเพื่อนแนะนำสมาชิกให้รู้จักถึงอำนาจในลักษณะที่ไม่ใช่ความสัมพันธ์ส่วนตัว เช่น ในการเล่นกีฬา เด็กเรียนรู้ถึงการต้องทำตามกฎ ซึ่งเป็นลักษณะที่เด็กต้องทำตามโดยไม่ใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น เขาต้องพัฒนาแนวความคิดที่เกี่ยวกับความยุติธรรมขึ้นภายในตัว เพื่อนำไปใช้กับผู้ร่วมทีมทุกคนด้วย ในขณะที่เดียวกันเขาต้องทำหน้าที่รักษากฎเกณฑ์ และทำหน้าที่ควบคุมผู้เล่นคนอื่นไม่ให้ทำผิดกฎไปด้วย

ภายในกลุ่มเพื่อน เด็กสามารถทดสอบขอบเขตแห่งความอดทนของผู้ใหญ่ได้ โดยการลดความกลัวเกรงพ่อแม่ลง เด็กเป็นกลุ่มมักจะแสดงพฤติกรรมช่วยผู้ใหญ่มากกว่าจะทำเมื่อไม่ได้รวมเป็นกลุ่มพวก การกระทำเช่นนี้ เท่ากับเด็กทำการทดสอบเพื่อนแต่ละคนในกลุ่มว่ามีจิตใจขึ้นกับกลุ่มมากน้อยเท่าไรด้วย

กลุ่มเพื่อนอาจจะหรืออาจจะไม่สนับสนุนค่านิยมของผู้ใหญ่ ถ้าสนับสนุนก็เท่ากับว่ากลุ่มเป็นหน่วยงานที่ถ่ายทอดค่านิยมของผู้ใหญ่ให้แก่กันและกัน

อีกทั้งการอบรมขัดเกลาในกลุ่มเพื่อนแตกต่างจากการอบรมในสถาบันการศึกษา ซึ่งจะเน้นกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ โดยมีครูเป็นผู้อบรมควบคุมให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ แต่ในกลุ่มเพื่อนสมาชิกมีโอกาสเลือกปฏิบัติตัวตามความต้องการของตนเองและความคาดหวังของเพื่อนได้ ซึ่งอาจหรือไม่อาจสอดคล้องกับกฎของโรงเรียนก็ได้ ดังนั้นการปฏิบัติตัวในกลุ่มเพื่อนจะเกิดจากการตกลงกันเองในกลุ่ม

ค่านิยมของกลุ่มเพื่อน กลุ่มเพื่อนดำรงอยู่เพื่อการสมาคมกันทางสังคม แต่เบื้องหลังของการสมาคมกันนี้ แรงผลักดันหรือเป็นพลังอำนาจที่ก่อให้เกิดการยอมรับ การทำตามกันได้ถูกพัฒนาขึ้นเหมือนกับหน่วยงานในการอบรมสั่งสอนหน่วยอื่น กลุ่มเพื่อนก็ใช้ระบบการให้รางวัล ดอบแทนและการลงโทษ การยอมรับและไม่ยอมรับ การให้รางวัลออกมาในรูปของการสร้างทักษะในการคบค้าสมาคม กลุ่มทำการขัดขวางหรือไม่ยอมรับบุคลิกภาพที่ก่อให้เกิดความแตกแยก ในความรู้สึกที่ดี และที่เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ส่วนตัวของสมาชิกในกลุ่ม

David Riesman แนะนำไว้ว่า กลุ่มเพื่อนกลายมาเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุดในการอบรมคนให้รู้ระเบียบของสังคม ในสังคมปัจจุบันคนมองถึงคนในสมัยเดียวกัน เพื่อเป็นการแนะนำและนำทางค่านิยมของคนสมัยใหม่ใช้เป็นเครื่องตัดสินใจ และเป็นที่ยอมรับจากคนอื่นในสภาพแวดล้อมเดียวกัน นั่นคือ ค่านิยมที่สำคัญที่สุดของคนสมัยใหม่ถือเป็นแบบฉบับแห่งค่านิยมของกลุ่มเพื่อน เช่น ในการคบหาสมาคมซึ่งลดความแตกต่างของคนในกลุ่มลงไป และเน้นความคล้ายคลึงกัน การร่วมมือกัน และการเข้ากันได้ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม (Broom and Selznick, 1968)

นอกจากกลุ่มเพื่อนจะช่วยเสริมสร้างให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นระเบียบเพื่อการแสดงบทบาทภายในและภายนอกกลุ่มแล้ว กลุ่มยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมแก่คนบางคนในกลุ่มด้วย เช่น ความตึงเครียดในกลุ่ม หรือความกดดันจากกลุ่มที่มีต่อบุคคล อาจจะทำให้บุคคลต้องเปลี่ยนพฤติกรรมของเขาก็ได้ เพื่อให้เข้าได้กับกลุ่มและคลายความตึงเครียดลงไป เสมือนกับกลุ่มเพื่อนควบคุมการกระทำของสมาชิกในกลุ่มด้วย

D. F. Swift ให้ความเห็นไว้ว่า หน้าที่ที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของกลุ่มเพื่อน คือ ทำหน้าที่ช่วยเหลือพ่อแม่ในเรื่องความรับผิดชอบที่จำเป็น คือ ช่วยพัฒนาเด็กให้เหมาะกับชีวิตนอกกลุ่มครอบครัว และเป็นอิสระจากกลุ่มครอบครัว เมื่อเด็กโตขึ้นเด็กจะต้องเผชิญกับการอบรมบ่มนิสัยจากกลุ่มสังคมใหญ่ ดังนั้น กลุ่มเพื่อนจะทำหน้าที่เป็นแกนกลางระหว่างความมั่นคงของครอบครัวกับกลุ่มที่เป็นทางการกลุ่มอื่น ๆ โดยที่กลุ่มเพื่อนจะเป็นตัวการให้บุคคลต้องปรับตัวเสมือนเป็นผู้มีวุฒิภาวะสมบูรณ์ในสังคม เท่ากับเป็นการนำทางไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ตามแบบแผนที่ต้องคบค้าสมาคมกัน (D. F. Swift, 1969)

ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ กลุ่มเพื่อนคงไว้ซึ่งความรู้สึกเคารพตัวเอง และเชื่อมั่นตนเองซึ่งช่วยให้คนเกิดความมั่นใจเมื่อเขามีความรู้สึกลึกซึ้งที่โรงเรียน ชีวิตกลุ่มยังคลายความตึงเครียดและความกังวลทั้งหลาย เพราะกลุ่มสร้างความรู้สึกร่วมให้กับคนในกลุ่มว่า ทุกคนเป็นสมาชิกของกลุ่มมีส่วนเป็นเจ้าของ ซึ่งเท่ากับช่วยลดความรู้สึกผิดหวังลงไปได้ นักการศึกษาทั้งหลายก็ยอมรับกันว่ากลุ่มเพื่อนมีส่วนอย่างมากในการจุดใจสมาชิกในกลุ่มมีความทะเยอทะยาน และประสบความสำเร็จในการศึกษาด้วย

5. สื่อมวลชน อิทธิพลอีกอย่างหนึ่งที่มีผลกระทบต่อกรอบคนให้รู้ระเบียบในสังคม คือ สื่อมวลชน การอบรมจะทำโดยผ่านทางหนังสือ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ซึ่งมีผลต่อการอบรมบ่มนิสัย โดยการอบรมออกมาในรูปแบบวิธีการต่าง ๆ กัน เช่น ทำตัวอย่างให้เด็กเห็น เด็กเลียนแบบตามอย่าง หรือเด็กได้ยินได้ฟังได้เห็นจนเคยชินจนกลายเป็นทัศนคติ นิสัย แบบแผนแห่งพฤติกรรม ก่อรูปเป็นบุคลิกภาพในตัวเด็ก การอบรมขัดเกลาเด็กด้วยวิธีเหล่านี้ อาจจะต้องใช้การโฆษณาชวนเชื่อ การกระตุ้น และแรงจูงใจเข้าช่วย เพื่อให้ได้ผลเร็วขึ้นเป็นการปลูกฝังความประพฤติในลักษณะไม่รู้ตัว

6. สถาบันการเมือง การปกครอง นอกจากที่กล่าวมาทั้งหมดแล้ว ลักษณะหรือรูปแบบทางการเมือง การปกครอง ยังมีอิทธิพลในการอบรมคนในสังคมด้วย คือ ทำโดยการอบรมสั่งสอนผู้เยาว์ให้มีความเข้าใจในกระบวนการหลักการตามวิถีทางการเมืองที่สังคมนั้นยึดมั่นอยู่ เช่น สังคม

ประชาธิปไตย วิธีการเมืองจะสร้างทัศนคติตามรูปการปกครองแบบนี้ให้แก่เด็ก โดยให้เด็กได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มีการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น เข้าใจถึงความรับผิดชอบ ทำงานเป็นกลุ่ม เคารพเหตุผล และสิทธิเสรีภาพของกันและกันจนในที่สุดลักษณะเหล่านี้กลายเป็นอุปนิสัยในตัวเด็ก วิธีการนี้ทำได้โดยผ่านทางกระบวนการต่าง ๆ กัน เช่น ผ่านทางครอบครัว ผ่านทางระบบการศึกษาโดยเฉพาะการศึกษาในวัยต้น โดยให้เด็กได้มีประสบการณ์จริง ๆ และเรียนรู้จากประสบการณ์รอบตัวด้วย หรือเช่นในแนวการปกครองของจีนคอมมิวนิสต์ หลักการทางการเมืองต้องการให้ประชาชนรับใช้ประเทศชาติและสังคม มากกว่าประโยชน์ส่วนตัว เพราะฉะนั้นการให้การศึกษา และการอบรมฝึกนิสัยเด็กทั้งในครอบครัว และในโรงเรียนจึงเป็นในแนวที่กระตุ้นให้นักเรียน นักศึกษา คำนึงถึงสังคมมากกว่าส่วนตัว ฝึกคนให้รู้จักทักษะที่จะนำไปแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมมากกว่า

7. สถาบันเศรษฐกิจ รูปแบบทางเศรษฐกิจของสังคมก็เช่นกัน มีอิทธิพลในการอบรมระเบียบสังคมให้แก่เด็กในวิธีการทำนองเดียวกับทางการเมือง ที่จะสร้างค่านิยม ทัศนคติ และบุคลิกภาพ เพื่อเด็กจะได้ดำเนินชีวิตและปรับตัวเข้าได้กับระบบและแบบแผนทางเศรษฐกิจเมื่อเขาเจริญวัยขึ้น

เท่าที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด เป็นการอธิบายให้เข้าใจถึงหน่วยงาน หรือองค์การ หรือสถาบันต่าง ๆ ในสังคมที่มีอิทธิพลต่อการอบรมคนให้รู้ระเบียบของสังคม ถ้าพิจารณาในด้านระบบหรือรูปแบบทางการศึกษา จะเห็นว่าหน่วยงานที่กล่าวมานี้ จัดได้เป็นการศึกษาในระบบ (การศึกษาตามแบบหรือการศึกษาในระบบโรงเรียน) หน่วยงานรูปนี้ได้แก่โรงเรียน ซึ่งทำหน้าที่อบรมขัดเกลาเด็กโดยตรงทั้งในด้านวุฒิศึกษา จริยศึกษา พลศึกษา และหัตถศึกษา ซึ่งเท่าที่อธิบายมาในตอนต้นก็เท่ากับสะท้อนให้เห็นว่า การศึกษาในระบบมีอิทธิพลในการอบรมให้รู้ระเบียบของสังคมได้อย่างไร ส่วนหน่วยงานที่จัดว่าเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย (การศึกษาชนิดไม่มีแบบแผน ไม่จัดเป็นระบบโรงเรียน) ได้แก่ ครอบครัว วัด การศึกษาที่เรียนรู้ด้วยตนเองโดยอาศัยสื่อต่าง ๆ การเรียนรู้จากผู้โตกว่าในครอบครัวโดยการได้ยิน ได้ฟัง ได้สนทนา ร่วมกิจกรรมทางสังคมกัน ฯลฯ ส่วนใหญ่ผู้ใหญ่จะทำหน้าที่เป็นครูสอนผู้เยาว์ทั้งโดยทางตรงหรือตั้งใจ และโดยทางอ้อมหรือไม่ตั้งใจ รวมทั้งการศึกษาที่เรียกว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือจากระบบการศึกษาในระบบโรงเรียนตามปกติ กิจกรรมนี้จะเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นต่างหากหรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่นก็ตาม แต่ต้องสนองประโยชน์ให้แก่ผู้เรียน เช่น การศึกษาผู้ใหญ่ ชมรมต่าง ๆ ที่เน้นวัตถุประสงค์ทางการศึกษา สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์ สมาคมลูกเสือ ฯลฯ หน่วยงานที่จัดเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย และการศึกษานอกระบบเหล่านี้ มีอิทธิพลอย่างไรต่อการอบรม

บุคคลให้ระเบียบของสังคม ออกมาในรูปลักษณะใด มีผลมากน้อยเพียงไร ได้อธิบายไว้แล้วในเรื่อง “หน่วยงานสำหรับการอบรมให้ระเบียบของสังคม”

ที่ควรเข้าใจอีกประการหนึ่งคือ การเรียนรู้ รวมทั้งการอบรมสั่งสอนที่มาจากทั้ง 3 รูปแบบ การศึกษา เกิดขึ้นโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจก็ได้ การเรียนรู้และการอบรมสั่งสอนโดยตั้งใจ ได้แก่ การเรียนการสอนโดยตรง โดยจัดเป็นระบบ Schooling หรือการเรียนรู้ในครอบครัว เช่น ผู้ใหญ่ ทำตัวอย่างที่ดีให้เด็กเห็น การสอนเรื่องกิริยามารยาทจัดเป็นแบบตั้งใจ ส่วนการศึกษารวมทั้งการฝึกฝนอบรมแบบไม่ตั้งใจ ได้แก่ การเลียนแบบของเด็ก การเรียนรู้ทักษะในบ้าน ในฟาร์ม การที่เด็กได้มีส่วนร่วมในชีวิตประจำวัน โดยการร่วมสังคม สماعกับผู้ใหญ่ ฯลฯ จัดเป็นการเรียนรู้ และการอบรมโดยไม่ได้ตั้งใจ หรือเป็นไปโดยทางอ้อม

รูปแบบของการอบรมให้ระเบียบของสังคม

วิธีการสอน การฝึกหัด และการอบรมเด็กนั้น แตกต่างกันไปตามมิติต่าง ๆ ดังนี้

การสั่งสอนอบรมแบบบังคับ (Repressive Socialization)	การสั่งสอนอบรมแบบให้เด็กมีส่วนร่วม (Participatory Socialization)
ทำโทษต่อความประพฤติที่ผิด	ให้รางวัลเมื่อประพฤติดี
ให้รางวัลเป็นสิ่งของ และทำโทษ	ให้รางวัลในรูปของสัญลักษณ์ (เช่น การพูดชมเชย) และทำโทษ
บังคับให้เด็กเชื่อฟัง	ให้อิสระแก่เด็ก
การติดต่อกันโดยไม่ใช้คำพูด	การติดต่อกันทางคำพูด
การติดต่อแบบสั่งการ	การติดต่อแบบมีส่วนร่วมกัน
พ่อแม่เป็นตัวการอบรมสั่งสอน	การอบรมสั่งสอนอยู่ที่ตัวเด็ก
เด็กต้องรู้ถึงความปรารถนาของพ่อแม่	พ่อแม่ต้องรู้ถึงความต้องการของเด็ก
ครอบครัวเสมือนเป็นผู้มีความสำคัญแต่ผู้เดียว	ครอบครัวเสมือนเป็นการตอบโต้ซึ่งกันและกัน สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม เช่น สร้างรูปแบบ แห่งพฤติกรรมขึ้น

จะเห็นได้ว่าส่วนน้อยบิดามารดาผู้ปกครองจะปฏิบัติไปตามนี้ แต่แบบแผนกว้าง ๆ ของการอบรมนี้แสดงให้เห็นถึงสังคมอเมริกัน การให้รางวัลและการทำโทษเป็นวิธีการสากลสำหรับกระบวนการเรียนรู้ แต่เน้นวิธีใดวิธีหนึ่งเท่านั้น ตามหลักการอบรมแบบให้เด็กมีส่วนร่วมนี้ ให้อิสระแก่เด็กที่จะทดลองสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเขา แต่ไม่ใช่เป็นการปล่อยเด็กตามลำพัง มีผู้ใหญ่เป็นผู้ให้คำแนะนำในลักษณะกว้าง ๆ มากกว่าเป็นการแนะนำถึงเนื้อหาอย่างเฉพาะเจาะจง ส่วนการอบรมแบบบังคับนั้น การแนะนำเป็นไปในรูปการให้รายละเอียด แม้แต่ในภาคปฏิบัติ ผลคือ เด็กมองการทำโทษว่าเป็นวิธีการตามอำเภอใจขึ้นกับอารมณ์ของพ่อแม่ และขึ้นกับว่าผู้ใหญ่จะจับความผิดของเด็กได้หรือไม่ นอกจากนั้นการอบรมแบบบังคับนี้ ไม่ใช่กระบวนการยুক্তวิดิระหว่างบิดามารดากับเด็ก มักออกมาในรูปของคำสั่งจากพ่อแม่ มีการแสดงออกทางท่าทางและที่ ไม่ใช่คำพูด โดยที่เด็กต้องเรียนรู้ลักษณะการแสดงออกของพ่อแม่ว่าหมายถึงอะไร การทำโทษมักเป็นแบบการตีหรือทรมารร่างกาย การทำให้อาย และหัวเราะเยาะ ส่วนแบบให้เด็กมีส่วนร่วมนั้นเป็นการพูดปรึกษาสนทนากันถึงความต้องการและความปรารถนา โดยที่ผู้ใหญ่คาดหวังให้เด็กมีการแสดงออกซึ่งความปรารถนา และตอบโต้กับโลกของผู้ใหญ่ (Broom and Selznick, 1968)

ความแตกต่างระหว่างการอบรมเด็กของชนชั้นกลางกับชนชั้นผู้น้อยในสังคมอเมริกัน

ลักษณะการอบรม	ชนชั้นกลาง	ชนชั้นผู้น้อย
พ่อแม่แสดงความรักความอบอุ่นแก่ลูก	มาก	น้อย
บทบาทของพ่อ	สนับสนุนลูก	ไม่ค่อยมีบทบาทในการอบรมลูก
ลักษณะการติดต่อกันด้วยคำพูด การฝึกระเบียบวินัย	ให้เหตุผลและการสนทนากัน ตั้งใจสอนโดยตรง	ส่วนมากเป็นคำสั่ง เกิดจากผลพลอยได้
การทำโทษทางร่างกาย	น้อยพอสมควร	มาก
ความอดทนที่มีต่อแรงกระตุ้นของเด็ก	มาก	ต่ำพอสมควร
ความต้องการสำหรับความรับผิดชอบต่อความเป็นอิสระ	มาก	ต่ำพอสมควร

(B. N. Adams, 1971)

รูปแบบของการอบรมทั้ง 2 ตารางนี้ ขึ้นกับความแตกต่างของชั้นทางสังคม ระดับสังคม – เศรษฐกิจ และระดับการศึกษาของบิดามารดา ดังในตารางที่ 1 ครอบครัวของชนชั้นกลางจะอบรมเลี้ยงดูลูกแบบการให้เด็กมีส่วนร่วม ความสัมพันธ์ของพ่อแม่กับลูกเป็นการตามใจและแสดงความอบอุ่น ส่วนพวกชนชั้นผู้น้อย เช่น กรรมกร มักจะอบรมเลี้ยงดูลูกแบบกดบังคับ การจัดระเบียบในครอบครัวมีผลต่อลักษณะการอบรมเด็ก ชนชั้นต่ำสร้างความมั่นคงและสามัคคีในครอบครัวโดยการแสดงบทบาทตามขนบประเพณีเดิม โดยบิดาเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว มารดาเป็นแม่บ้าน ผู้อื่นเข้ามายุ่งเกี่ยวกับน้อย การอบรมเด็กในครอบครัวแบบนี้ประกอบด้วยการสอนถึงบทบาทตามธรรมเนียมเดิม และให้เด็กมีความคาดหวังภายในครอบครัวประเพณี การอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ เน้นมาในลักษณะของ “Significant other” คือ ครอบครัวแนะนำให้เห็นถึงความสำคัญส่วนตัวของผู้อื่น ใช้เป็นแบบอย่างสำหรับเด็ก ส่วนครอบครัวของชนชั้นกลางนั้น การสร้างความเป็นปึกแผ่นในครอบครัวทำโดยการร่วมกิจกรรมกัน และสร้างเป้าหมายแห่งครอบครัวขึ้น เป้าหมายของครอบครัวแตกต่างกันไป การแสดงบทบาทตามประเพณีเดิมมากน้อยเท่าไรขึ้นกับความสามารถและความต้องการของสมาชิก การติดต่อกันระหว่างสมาชิกเป็นสิ่งจำเป็น เพราะวัตถุประสงค์และกิจกรรมน้อยอย่างที่จะถูกกำหนดไว้ตายตัวว่า ถูกหรือผิด ครอบครัวระดับนี้ใช้แบบ “Generalized other” แก่เด็ก คือ การอบรมเน้นในเรื่องการให้การแนะนำน้อย ขึ้นกับการเลียนแบบน้อย และไม่เป็นกฎตายตัว ความสัมพันธ์เน้นที่ความเข้าใจถึงวิถีทางไปสู่จุดหมายปลายทาง มากกว่าการแสดงออกตามบทบาทที่ได้รับมาหรือถูกกำหนดมา

ผลของการอบรมแต่ละแบบที่มีต่อความสามารถทางการศึกษา การอบรมแบบบังคับ และการขาดการติดต่อกันด้วยคำพูดในหมู่ครอบครัวของชนชั้นต่ำ ทำให้เด็กมีผลการเรียนอยู่ในระดับต่ำ กลายเป็นเด็กมีปัญหาทางสังคม ประสบการณ์ที่เด็กได้รับก่อนเข้าโรงเรียน ไม่สนใจให้เขาประสบความสำเร็จทางวิชาการ และไม่ได้สอนการควบคุมพฤติกรรมโดยการให้ผลตอบแทนทางสัญลักษณ์ การสอนถึงอนาคตภายหน้ามีน้อย อีกทั้งการอบรมสั่งสอนเด็กจากครอบครัวก็ไม่ได้เตรียมเด็กไว้ให้มีการติดต่อกับผู้ใหญ่ หรือเรียนรู้เกี่ยวกับภาษากลางที่เข้าใจกัน เด็กเหล่านี้มีปัญหาเรื่องภาษามาก ไม่ค่อยใช้ภาษาเป็นเครื่องช่วยในการคิด และเขาจะไม่ตอบโต้กับโลกภายนอกด้วยภาษา

ตามทฤษฎีและตามความเป็นจริง การอบรมแบบให้เด็กมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดแรงจูงใจที่จะประสบความสำเร็จ ครอบครัวของชนชั้นกลางสร้างสรรค์ประสบการณ์ให้เด็กจากในบ้าน และมีผลต่อเนื่องไปถึงการเรียนรู้อันในโรงเรียน บางที การตามใจของครอบครัวชนชั้นกลางอาจจะเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของเด็กก็ได้ ดังเช่น สภาพการณ์ของพวกฮิปปี ส่วนมากพวกนี้มาจากครอบครัว

ชนชั้นกลาง และเป็นผู้ที่ต้องออกจากการเล่าเรียนก่อนจบการศึกษา (Dropout) เพราะเกิดความผิดหวัง และผิดหวังจากการเรียน ซึ่งลักษณะของพวกที่ต้องออกจากโรงเรียนก่อนเรียนจบนี้ มักเป็นลักษณะของพวกที่มีสถานะทางสังคมต่ำ และอยู่ในสภาพแวดล้อมแห่งความยากจนเป็นส่วนมาก การอบรมให้รู้ระเบียบของสังคมจะได้ผลหรือมีประสิทธิภาพมากน้อยเท่าไรขึ้นกับ

1. ค่านิยม ทศนคติ และการมองโลกของพ่อแม่
2. ภูมิหลังของพ่อแม่ เช่น ระดับการศึกษา ระดับเศรษฐกิจ สังคม อาชีพ ลักษณะครอบครัว ฯลฯ
3. ลักษณะการจัด หรือการดำเนินชีวิตในครอบครัว
4. เครื่องช่วย หรือสื่อกลางที่จะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพแก่การอบรมสั่งสอน เช่น สื่อ ลักษณะของการติดต่อกัน
5. ระยะเวลาและโอกาสที่เด็กมีส่วนร่วมในชีวิตจริงในสังคม ไม่ใช่แค่การสร้างประสบการณ์ โดยการเรียนรู้จากการสอนและการอบรมเท่านั้น

ผลที่ได้รับจากที่อธิบายนี้มีผลต่อการศึกษาของเด็ก เพราะการศึกษา คือ การอบรมให้รู้ระเบียบของสังคม ซึ่งกระบวนการทั้งสองมีเป้าหมายและผลทำนองเดียวกัน

การศึกษากับระเบียบของสังคม

ในสมัยโบราณที่การศึกษาในโรงเรียนจำกัดอยู่ในหมู่คนกลุ่มน้อยที่มีฐานะสูงและมีสิทธิพิเศษ คนส่วนใหญ่ที่เหลือของสังคมรู้และปฏิบัติตามระเบียบของสังคมได้ด้วยการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ญาติพี่น้อง หรือการทำตามอย่างเพื่อนฝูงและคนส่วนใหญ่ ส่วนมากมักอาศัยอ้างอิงประเพณีที่เขาทำกันมาเป็นน้ำหนักประกอบคำสั่งสอนและการกระทำ และบุคคลก็สามารถดำรงชีวิตได้ โดยไม่ต้องมีการศึกษาในโรงเรียน ให้รู้ระเบียบของสังคม

สมัยนี้มุ่งขยายการศึกษาให้แพร่หลายกว้างขวางไปทั่ว ไม่ถือเป็นอภิสิทธิ์พิเศษของคนจำนวนน้อยจำกัดในสังคม บุคคลแต่ละคนต้องอยู่ในระบบการศึกษาอย่างเป็นทางการของโรงเรียน มากบ้างน้อยบางกันแทบทุกคน และยิ่งต่อไปเมื่อคำว่าการศึกษามาตีความกันให้กว้างขวางออกไปไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะในโรงเรียน ก็จะมีบทบาทในการสอนและรักษาระเบียบของสังคมมากขึ้น

โดยทั่วไปคงมีหลายคนที่ไม่เคยนึกถึงการศึกษาในแง่วิธีการรักษาระเบียบของสังคม เพราะไปติดอยู่กับความเข้าใจว่าการศึกษาเป็นการให้ความรู้มาตรฐานสากลให้คนฉลาด เป็นความรู้ที่มีประโยชน์ในการประกอบอาชีพหรือเป็นความรู้ ที่ยกระดับฐานะศักดิ์ศรีให้เห็นอกว่าผู้ที่ไม่เคยเรียนเคยรู้ เป็นการขัดเกลาให้เป็นคนดีวิเศษกว่าผู้อื่น ฯลฯ ถ้าคิดอย่างนั้นก็จะไม่เห็นการศึกษาว่าเป็นวิธีการรักษาระเบียบของสังคมอย่างไร แต่ถ้าคิดเสียใหม่ว่า การให้เด็กเข้าโรงเรียนและให้ความรู้ที่ใช้กันกว้างขวางทั่วทั้งสังคมขนาดใหญ่ เช่น ประเทศชาตินั้น เท่ากับทำให้เด็กทั้งหลายกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมที่ใหญ่กว่าครอบครัวและชุมชน เช่น หมู่บ้านตำบลของเด็กนักเรียนเอง ถ้าสอนเด็กให้มีความรู้เรื่องราวเกี่ยวกับกฎหมายเบื้องต้นที่ประชาชนควรรู้ ก็เท่ากับสอนให้ผู้เรียนรู้ว่ามีระเบียบระดับหนึ่งของสังคมส่วนรวมที่กำหนดไว้แน่ชัดให้ทุกคนยอมรับใช้ร่วมกันเป็นระเบียบเดียว ถ้ามีการสอนเรื่องหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม เห็นได้ชัดว่าเป็นการพยายามจะค้ำค้ำรักษามโนธรรมของคนที่มุ่งผลประโยชน์ของตัวเองก่อนผู้อื่นให้หันมาคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม ว่าเราควรเคารพตามรูปแบบวิธีการอย่างไรที่สังคมเรายึดถืออยู่ แม้แต่กระทั่งการเรียนเลข ให้รู้จักบวกลบคูณหารและกระจายมาตราต่าง ๆ ก็คือการสร้างความรู้ที่ตรงกันในการคิดคำนวณ ซึ่งจะต้องใช้ในการติดต่อแลกเปลี่ยนผลผลิตและบริการกัน ซึ่งก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำ

ให้เกิดระเบียบในสังคม การรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ปรัชญา และศาสนา ซึ่งดูเป็นเรื่องห่างออกมาจากเรื่องระเบียบสังคม แต่ถ้าดูให้ถี่ ๆ แล้ว ก็คือการสร้างความรู้พื้นฐานร่วมกันในเรื่องต่าง ๆ ให้สมาชิกของสังคมเดียวกันสื่อสารความคิดความเข้าใจ ที่จะใช้เป็นหลักในการกระทำต่าง ๆ ได้ตรงกัน เป็นระเบียบของความสัมพันธ์กันได้ในสังคม ลองนึกถึงสภาพที่คนในสังคมเดียวกันรู้และเข้าใจกันคนละอย่าง ไม่มีอะไรตรงกัน จะติดต่อสัมพันธ์กันให้เป็นระเบียบได้อย่างไร

การที่ไม่คำนึงถึงการศึกษาในแง่ที่เป็นวิธีการส่วนหนึ่งของการรักษาระเบียบของสังคมย่อมทำให้เกิดผลตรงข้ามกับเจตนารมณ์ที่แท้จริงของการศึกษาได้ ซึ่งเป็นการให้ความรู้ที่จะเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของบุคคลร่วมกับกลุ่ม การให้การศึกษาที่มีได้กำหนดเป้าหมายให้แน่ชัดอาจกลายเป็นการสร้างควมสับสนวุ่นวายทำลายระเบียบของสังคมได้ ไม่ว่าจะระเบียบของสังคมเดิมจากอดีตหรือระเบียบที่ต้องการสร้างขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและอนาคต

การศึกษาแบบที่ช่วยรักษาระเบียบสังคมเดิมนั้นอย่างไร และแบบที่จะสร้างระเบียบสังคมใหม่นั้นอย่างไร และแบบที่จะทำให้อุ่นวายไร้ระเบียบนั้นอย่างไร ?

การศึกษาแบบช่วยรักษาระเบียบสังคมเดิม คือการให้ความรู้ทุกอย่างที่มีอยู่ในประเพณี การสอนให้ท่องจำตามตัวอย่างแม่บท การไม่อนุญาตให้คัดค้านหรือคิดค้นสิ่งแปลกใหม่ ฯลฯ เป็นวิธีการเรียนรู้แบบโบราณ

การศึกษาแบบสร้างระเบียบสังคมใหม่ คือ การให้ความรู้การอบรมเรื่องต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นไว้ให้เป็นแบบอย่างของชีวิตและสังคมที่ไม่เหมือนเดิม โดยตั้งใจเจตนาถึงขนาดว่าจะระงับหรือบิดเบือนความรู้เก่าของอดีตเสียก็ได้ ถ้าเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์แก่ระเบียบสังคมที่จะสร้างขึ้นใหม่ หรืออาจให้เป็นการเรียนรู้อะไร ๆ ก็ได้ทั้งสิ้น ถ้าสังคมใหม่นั้นจะให้สังคมเสรีได้ทุกอย่างไม่บังคับขึ้นใจใคร (ซึ่งก็จะได้ระเบียบสังคมใหม่ที่ไม่ค่อยมีระเบียบอะไรนัก)

การศึกษาแบบทำให้สังคมวุ่นวายไร้ระเบียบ คือ การให้ความรู้ที่ผู้ให้ก็ไม่แน่ใจว่าเป็นความรู้ประเภทไหน จะเป็นประเภทช่วยรักษาระเบียบประเพณี หรือเป็นประเภทที่มุ่งผลให้เกิดระเบียบใหม่ที่ต้องการก็ตัดสินใจไม่ได้ มักเป็นความรู้ที่สอน ๆ ไป เพราะมีความแปลกใหม่ ดูทันสมัยไม่จำเจ ความรู้อย่างนี้ที่เอามาอบรมสั่งสอนกันโดยที่ต่างคนต่างทำตามอำเภอใจ ผู้ที่รับความรู้ไปก็จะรับเอาแบบอย่างบรรทัดฐานต่าง ๆ กันไป จนสุดท้ายการจะสื่อสารความคิดและกระทำกรร่วมกันสัมพันธ์กันแทบไม่ได้เลย เพราะต่างคนต่างยึดกันคนละระเบียบที่ไม่ตรงกัน

ในสังคมที่ระบบการศึกษาในระดับและส่วนต่าง ๆ ของสังคมเหลื่อมล้ำกันมาก โอกาสที่จะได้ใช้การศึกษาทางโรงเรียนเป็นวิธีประกอบการอบรมบ่มนิสัยทางบ้านให้สมาชิกผู้เยาว์ของ

สังคมได้ร่วมรู้ร่วมใช้บรรทัดฐานและระเบียบเดียวกันของสังคมก็ทำได้ยากขึ้น เมื่อสังคมขาด
ระเบียบอันเดียวกันการควบคุมรักษาระเบียบของสังคมก็ทำได้ไม่ง่าย

การอบรมบ่มนิสัยในระเบียบสังคมอื่น ถ้าการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่และผู้ใหญ่เป็นการ
ให้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบสังคมขั้นต้น และการศึกษาในโรงเรียนเป็นการช่วยสร้างระเบียบของ
สังคมในขั้นถัดมา สำหรับผู้ที่มีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเป็นทางการ ก็ไม่ได้หมายความว่าพัน
วิธีการ 2 อย่างนี้ แล้วจะไม่มีวิธีอะไรอีกที่จะช่วยปลูกฝังระเบียบของสังคมให้แก่บุคคล

ตามปกติคนเราแต่ละคนอาจไม่มีทางรู้ระเบียบของสังคมได้ทั้งหมด หากสังคมนั้นมีขนาด
ใหญ่กว้างขวาง ประกอบด้วยบุคคลหลายประเภท หลายกลุ่มหลายชั้นวรรณะ ตัวอย่างของสังคม
ไทยเรา คนที่เกิดและโตในชนบทไม่เคยมีโอกาสเข้ามาอยู่ในเมืองย่อมไม่มีทางรู้ระเบียบวิธีของ
สังคมเมืองได้ ส่วนคนที่อยู่แต่ในเมืองก็ไม่มีทางเข้าใจระเบียบของสังคมชนบทได้ ถึงจะเป็นคน
ไทยด้วยกัน ยิ่งกว่านั้นแม้แต่คนไทยในกรุงด้วยตนเอง ถ้าอยู่ต่างอาชีพต่างชั้นวรรณะกันก็อาจไม่รู้
ระเบียบวิธีของต่างกลุ่มต่างชั้นกันได้ ระเบียบสังคมใหญ่ทั้งหมดย่อมประกอบด้วยระเบียบของ
สังคมย่อยในกลุ่ม และชั้นต่าง ๆ กันนี้ที่นับรวมกันนั่นเอง มีน้อยคนที่สนใจจริง ๆ เท่านั้นที่พอจะรู้
จักและเข้าใจระเบียบของสังคมย่อยทุกกลุ่มที่มีอยู่ในสังคมใหญ่ และที่รู้นั้นก็อาจมิใช่ได้จาก
ประสบการณ์โดยตรงของชีวิตเสมอไป แต่ได้จากการศึกษาค้นคว้าและคำบอกเล่ามากกว่า

แต่ก็ไม่มี ความจำเป็นอะไรที่ทุกคนจะต้องรู้และเข้าใจในระเบียบของสังคมทั้งหมด ขอแค่
เพียงให้เข้าใจและปฏิบัติได้ไม่ผิดในระเบียบของสังคมส่วนที่ตนต้องเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่เท่านั้นก็พอ
คือถ้าจะต้องเข้าอยู่ในกลุ่มไหนก็ให้รู้ระเบียบวิธีของกลุ่มนั้น สามารถปฏิบัติตามกันได้ถูกต้องแล้ว
เพราะฉะนั้นเราจึงกล่าวว่า การอบรมหรือการศึกษาในเรื่องระเบียบของสังคมนี้ มิได้จำกัดหรือ
หยุดชะงักอยู่แคในกลุ่มครอบครัวญาติพี่น้องหรือในโรงเรียนเท่านั้น แต่ดำเนินไปตลอดเวลา มีการ
อบรมศึกษากันใหม่ทุกครั้งทีบุคคลเข้าอยู่ในกลุ่มใหม่ เพราะฉะนั้นถึงจะผ่านพ้นบ้านและโรงเรียนแล้ว
เมื่อเข้าชีวิตงานและชีวิตการสมาคมอื่นใด ก็มีการอบรมบ่มนิสัยให้ปฏิบัติได้ตามระเบียบของสังคม
แต่ละกลุ่มใหม่นั้นทุกครั้ง ผู้ที่เปลี่ยนกลุ่มมากมีกลุ่มมาก ก็ต้องผ่านการอบรมให้รู้ระเบียบสังคม
มากหนีไม่พ้น

เท่านั้นก็ยังไม่พอ สมัยนี้ถึงไม่ได้เข้าอยู่ในกลุ่มสังคมบางกลุ่มโดยตรงก็สามารถรู้ระเบียบ
วิธีของสังคมนั้นได้ด้วยสื่อสารที่นำเรื่อง นำภาพมาให้จากกลุ่มสังคมต่างแดนในรูปของข่าวสาร
หนังสือพิมพ์ หนังสือเรียงรรมนวนิยาย มีหรือไม่มีภาพประกอบก็ได้ ในรายการวิทยุโทรทัศน์
และภาพยนตร์ การบันเทิงมหรสพต่าง ๆ ถึงแม้ผู้ใหญ่หลายคนจะรู้ว่าเรื่องบันเทิงทั้งหลายที่ไม่ใช่

รายงานข่าวนั้น มักจะเป็นเรื่องสมมติที่ไม่จำเป็นต้องตรงกับระเบียบสังคมจริง ๆ ที่ไหน แต่ชาวชนที่ดูหรือแม้กระทั่งผู้ใหญ่บางคนที่ไม่รอบรู้อะไรสักชิ้นนักอาจนึกเอาว่าเป็นของจริง แล้วจำไว้เขียนแบบเป็นตัวอย่างการกระทำความประพฤติ

การที่คนไทยสมัยนี้มักบ่นว่าอารยธรรมต่างประเทศเข้ามารุกรานทำลายวัฒนธรรมหรืออารยธรรมแบบประเพณีของไทย ทำให้ไม่เป็นที่น่าสนใจ โดยเฉพาะในเรื่องการกระทำความประพฤติของคนรุ่นใหม่ ถ้าพูดเป็นภาษาสังคมวิทยา ก็ต้องว่าระเบียบสังคมไทยได้รับอิทธิพลของระเบียบสังคมต่างชาตินำมาทำให้หวั่นไหวคลอนแคลนไป ทั้ง ๆ ที่เห็นได้ว่ามิได้มีผู้ใดเจตนาเอาสิ่งเหล่านั้นมาสั่งสอนอบรมเป็นการศึกษาเล่าเรียนอะไรกัน โดยตรงที่มุ่งหมายจะให้เป็นการอบรมบ่มนิสัยสังคมให้แก่สมาชิกของสังคมไทยเลย

การรักษาระเบียบสังคมให้คงเส้นคงวา จึงประสบอุปสรรคได้ตั้งแต่ตอนที่ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจกันเสียแล้ว ยังไม่ทันไปถึงตอนการใช้มาตรการควบคุมบังคับรักษาระเบียบที่เราจะพิจารณากันต่อไป เพราะเห็นได้ว่าตัวแทนของสังคมในการอบรมให้รู้ระเบียบนั้นมีอยู่มากหน้าหลายตา บางคนก็ตั้งใจเจตนาจริงจึ่งที่จะสั่งสอนอบรม บางคนก็ทำไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทั้งนี้ยังไม่นับบางรายที่ตั้งใจบ่อนทำลายระเบียบสังคมกันอย่างเป็นล่ำเป็นสันที่ต้องป้องกันปราบปราม (พิทยา สายชู, 2516 : 121 – 128)